

ВОЛИНСЬКІ ЩЕДРІВКИ

УДК 398.8
ББК 82-3(4УКР-4ВОЛ)
В67

До збірника увійшли тексти, записані проф. В. Давидюком та його студентами упродовж двох останніх десятиліть ХХ та перших років ХХІ ст. На разі це найповніша добірка текстів щедрівок, зібраних на Волині. Більшу частину книги складає науковий коментар упорядника, що становить цілком самодостатнє наукове дослідження щедрівок краю.

Для науковців-фольклористів, студентів-філологів і культурологів, культпрацівників та широкого кола читачів.

- © Давидюк В. Ф., упорядкування,
вступна стаття
© Інститут культурної антропології,
редагування, верстка
© БАТ "Волинська обласна друкарня"

ISBN 978-966-361-315-4

ЩЕДРІВКИ ВОЛИНИ НА ЗЛАМІ ІІ–ІІІ ТИСЯЧОЛІТЬ

Що таке щедрівка і як вона відрізняється від колядки

Календарна поезія своєю поетичною досконалістю, поєднаною з незвичайною простотою, сьогодні дивує багатьох. Більшість її творів було спрямовано на досягнення того, що людина сама собі бажала. Багатство поетичних засобів, часом примітивних, витворювало ту атмосферу любові, від якої справді могли «отворитися небеса», а прохання людей з їхніми щирими побажаннями підкорити всі сили природи, дійти до самого Творця цих благ і викликати його прихильність. Особливо вирізняються в цьому плані щедрівки. Ця простота, щирість і високосність замислу завжди збивала з пантелику дослідників, коли вони торкалися питань походження цього виду народної поезії та соціальної атрибуції її творців.

В. Гнатюк вважав, що колядки і щедрівки походять з передтатарської доби, тому їх зміст надзвичайно цінний для вивчення побуту і занять періоду Київської Русі, а вже аналогічні твори на релігійні теми, тобто церковні коляди, є витворами духовних письменників ХVІІ–ХVІІІ ст.

Оперуючи здебільшого прикарпатськими матеріалами, в яких колядки й щедрівки втратили власну диферентність найраніше, вчений не вбачав між ними жодної різниці, а поділ зимових величальних пісень на жанри вважав безпідставним. Різниця між ними,

на думку вченого, лише в термінології. Назва «колядка» – запозичена, а «щедрівка» – місцева. На жаль, у збірнику В. Гнатюка «Колядки та щедрівки» місцевість, з якої почерпнуто ці пісні, не вказується, тому чи були серед них і волинські записи, достеменно встановити на основі об'єктивних даних не можливо.

Згодом цю думку підтвердив і Ф. Колесса. Залучивши для аналізу багатий фактичний матеріал, вчений переконався, що назва «щедрівка» не відома за межами України, а тому висловився, що «колядка» – назва запозичена, а «щедрівка» – місцева.

О. Дей у збірнику «Колядки та щедрівки (Зимова обрядова поезія трудового року)» теж подавав *колядки* та *щедрівки* як єдиний жанр.

Проблему розмежування колядок та щедрівок порушує О. Курочкін у монографії «Новорічні свята українців: традиції і сучасність» (1978). Мотивацію українського обряду щедрування вчений вбачає в прагненні забезпечити успіх у майбутньому. Ту саму мету переслідує й румунський новорічний обряд «пругушорул», елементи якого в Україні простежуються на Волині та Поділлі.

Не вбачає значної текстової різниці між колядками і щедрівками О. Чебанюк. У передмові до збірника «Календарно-обрядові пісні» (1987) різницю між ними авторка помічає хіба в тому, що щедрівки мають рефрен: «Щедрий вечір, добрий вечір».

Історія дослідження щедрівок та колядок налічує понад два століття. Наукове осмислення цих жанрів розпочалося ще наприкінці XVIII ст. І. Прач згадує про них у передмові до збірника «Собрание народных русских песен с их голосами». У ньому він відзначає велику подібність обрядової поезії слов'янських народів, серед інших видів – колядок та щедрівок.

Найбільше теорій щодо пояснення генези, тематики, образної символіки щедрівок вчені продукували в XIX ст. Залежно від домінування у фольклористиці тих чи інших методологій змінювався й погляд на їх походження, національну самобутність та спорідненість з іншими аналогічними явищами в культурах близьких і не дуже близьких народів.

Праці М. Костомарова «Об историческом значении русской народной поэзии» (1843) та П. Куліша «Записки о Южной Руси» (1856) в стилі ранніх тенденцій української культурно-історичної школи вбачали у щедрівках та колядках відгомони княжого періоду та можливість їхнього виконання на честь староруських князів. М. Костомаров окремі з колядок навіть вважав своєрідними залишками руського героїчного епосу того часу.

Припущення М. Костомарова згодом підтримали М. Драгоманов та В. Антонович. У книзі «Исторические песни малорусского народа» (Т.1, 1874) вчені намагалися довести історизм частини колядок та щедрівок методом порівняння викладених у них подій з даними староруських літописів та іноземних хронік.

Дослідники висловили думку про те, що історична пісенність дотатарської доби створювалась у середовищі дружинників. На це вказує й присутність у частині колядок згадок про побут княжої верхівки. Отже, їх творцями мусили бути люди, близькі до цієї сфери.

Твердження М. Драгоманова та В. Антоновича піддали критиці О. Міллер та О. Потебня. М. Костомаров, хоча й не заперечував наявності в піснях історичного елементу, все ж історичність деяких колядок та щедрівок піддав сумніву («Вестник Европы», кн. XII, 1874). Заперечував дружинне походження колядок і щедрівок і радянський вчений О. Дей. Наявність у їхніх текстах рис княжого побуту він вважав наслідком властивої цим жанрам величальної гіперболізації – змалювання бажаного як дійсного. Важко уявити, наскільки щирими були переконання вченого. Адже писав він про це у той час, коли походження народної поезії не з найширших народних мас вважалося крамолою. Тим часом обізнаність у княжому побуті і навіть особливостях складу родин окремих князів виявляється в непоодиноких текстах щедрівок. На одну з таких звернено увагу й у нашій розвідці «А в Романа нема сина, а в Романа три донечки», яка послужила основою для окремого видання «Князь Роман героєм поліської щедрівки».

У 60-х роках ХІХ ст. популярності у фольклористиці набула міфологічна теорія. З її позицій колядки розглядалися в працях І. Снегирьова, О. Афанасьєва, О. Міллера. З українських adeptів цього методологічного напрямку їх торкався у праці «Світогляд

українсько-народу» (1878) І. Нечуй-Левицький. Дослідник вважав, що щедрівки та колядки – найпридатніший матеріал для розгляду з точки зору міфології. Адже, на його думку, вони виконувалися «в честь світлих небесних сил».

Всю сукупність творів цих жанрів було охоплено лише в 80-х роках ХІХ ст. представниками міграційної школи.

О. Веселовський застосував порівняльний метод для з'ясування напряму походження колядок у монографії «Разыскания в области русского духовного стиха» (1883), одна з частин якої «Румынские, славянские и греческие коляды» присвячена колядкам та щедрівкам, колядній та новорічній обрядовості загалом. Джерелом нашої обрядовості вчений вважав греко-римські коленди. Наслідком перенесення від румунів до українців, на думку О. Веселовського, є й спільні християнські мотиви українських та румунських колядок. Румунам вони ж дісталися в спадок від греко-римського світу. Запозиченими від румунів чи греків дослідник вважав і різдвяно-новорічні обряди, що перейшли до українців разом із християнством.

Автор цього дослідження ще навіть не ставив питання побутування колядок у росіян та білорусів, хоч сьогодні й вони претендують на їх наявність у власній фольклорній традиції.

Першим ґрунтовним дослідженням колядок та щедрівок була праця О. Потебні «Объяснения малорусских и сродных народных песен. –Т. 2: Колядки и щедровки» (1887), яка побачила світ в «Русском

филологическом Вестнике» лише в 1884 та 1885 роках. У монографії за об'єкт вивчення взято українські колядки та щедрівки. Знайшов він їхні відповідники і в інших фольклорних традиціях. Зокрема розмір (5+5), властивий колядкам, як і їхній зміст, виказує їхній зв'язок з галицькими царинними піснями, білоруськими волочильними або великодніми, російськими «виноградьями» з приспівом «виноградье красноезеленое».

Щедрівкам притаманний розмір (4+4), зрідка – (5+5) та (6+6). А ось розмір грецьких колядок (8+7) зі слов'янськими не збігається. Тим часом розмір румунських (5+5, 4+4, 6+6) ідентичний, тому швидше вказує на їхній зв'язок зі слов'янськими, ніж з римо-грецькими аналогами. Особливості поетичного розміру (4+4) вчений вважав достатньою підставою для розгляду щедрівки як окремого жанру.

М. Сумцов у своїй критичній праці «Научное изучение колядок и щедровок» (1885) не займався теоретичним осмисленням жанру. Він лише побіжно подав огляд досліджень попередників О. Веселовського, В. Антоновича, М. Драгоманова, М. Костомарова, І. Снегирьова, О. Афанасьєва, П. Куліша. Детально зупинився на монографії О. Потебні. Автор наголошував на однобічності деяких досліджень, що велися під впливом різноманітних теорій: міфологічної, історичної шкіл, теорії запозичень.

Оскільки ж на той час на фольклорному горизонті України все було густо затягнуто пеленою компаративізму, слушним і вчасним було зауваження

М. Сумцова про те, що при такому дослідженні подібних мотивів у колядках та щедрівках поза увагою залишаються «народне начало, що їх пронизує, своєрідні риси народності, регіональні особливості».

Початок ХХ століття остудив інтерес до компаративізму хвилею культурно-історичних досліджень. Впливом цієї школи позначена праця М. Коробки «К изучению малорусских колядок» (1902), у якій генезу питома української новорічної вітально-величальної традиції автор вбачав у поезії розміром (4+4), незалежно від змісту. У зв'язку з популярністю цього розміру в українській фольклорній традиції дослідник доводив автохтонність не лише щедрівок, а й самого обряду.

Тогочасна перевага в наукових поглядах українських учених компаративістики, яка особливо міцно вкоренилася на галицькому ґрунті, не гарантувала вченому легких перемог у відстоюванні своєї позиції. З критикою його праці досить оперативно виступив В. Гнатюк. Учений зауважив, що не конче дошукуватися початку обряду, адже він міг бути різнорідний, а протягом тривалого часу побутування міг і зовсім утратити свої першородні риси. Тому «нам повинно більше залежати на розслі, як він розширений, які в ньому постали зміни під час мандрівки по різних околицях, які місцеві елементи та додатки, яке його значення, література і т. п.».

З позицій культурно-історичної школи у першому томі своєї «Історії української літератури» (1923) розглядає щедрівки М. Грушевський (у розділі

«Словесність часів нового розселення і пізніших. Цикл новорічний» та у розділі «Мотиви обрядової поезії. Обрядове величання. Поезія родинно-господарського побуту. Дружинна поезія»). Проте, більше уваги приділивши різдвяній обрядовості, новорічну М. Грушевський розглянув побіжно. Зауважив лише, що мотиви щедрівок часто повторюють мотиви колядок, а саме щедрювання служить продовженням колядування. І все ж наявність у колядках та щедрівках маси мотивів, аналогічних казковим, весільним, аграрним, парубоцьким, еротичним, навіть баладним, на думку вченого, не дозволяє трактувати увесь цей масив «як щось одноцільне» [с. 191]. Важко назвати цей постулат оригінальним, адже він майже повторює вище наведену думку В.Гнатюка. Що ж до творців «посильних формул» колядок та щедрівок, то їх прообраз вчений вбачав у скоморохах.

Із тих же методологічних позицій розглядав генезу обряду щедрювання та символіку щедрівок К. Сосенко. У своїй праці «Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого вечора» (1928) вчений висловив засадничу думку, що основою українських різдвяно-новорічних свят є культ астральних світил і вогню. Солярну орієнтацію свят вчений вважав пізнішим староіранським привнесенням, яке датував передхристиянською добою, або першими віками християнства. Місцевим, хоч і наближеним до іранського, дослідник вважав присутній в обряді культ води.

На основі того, що спочатку місяць вважався жіночого роду, а в щедрівках він уже чоловічого («*Ясен місяць – сам господар, красне сонце – жона його*») новорічні обряди К. Сосенко вважав культурно та історично пізнішими за різдвяні. Саме ж свято щедрого вечора та щедрівки вчений вважав суто українським надбанням.

У 30-х роках ХХ століття з'явилася дуже помітна з погляду походження зимової календарної обрядовості праця румунського вченого П. Карамана «*Obrzęd kołędowania u Słowian I u Rumunow: Studium porównawcze*» (1933). На той час це було найбільше і найповніше порівняльне дослідження колядок і щедрівок. А свого теоретичного значення воно не втратило і сьогодні.

У книзі розглянуто найархаїчніші залишки старослов'янських обрядів: білоруське волочебництво, українське щедрювання, віншування і подяка за хліб. Розгляд колядок і щедрівок в порівнянні з весняними і весільними обрядами слов'ян і румунів допоміг з'ясувати походження двох основних відгалужень цих пісень – аграрного й сімейного.

1938 року вийшла друком праця Ф. Колесси «Українська усна словесність». Основні питання, порушені в ній відносно колядок і щедрівок, стосувалися походження назв та генези цих культурно-естетичних явищ. Художньо-естетичний канон цих пісень, у такому вигляді, якими ми їх знаємо сьогодні, на думку вченого, має завдячувати тому, «що греко-римські впливи стрінулися на східнослов'янському ґрунті вже

з виробленою новорічною обрядовістю й величальними піснями місцевого походження».

В 40-60-х роках в галузі походження фольклору плідно працював В.Петров. Не обминув учений і теми походження колядок і щедрівок. Проте, вивчаючи більшою мірою балтські та скіфські паралелі до українських фольклорних традицій, він кардинально змінив і вектор можливих упливів.

Широке коло питань, які стосуються щедрівок, розкриває праця С. Килимника «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. – Т. 1: Зимовий цикл. Ч. I» (1962).

Звертаючи увагу на відмінності між колядками та щедрівками, С. Килимник наполягав на тому, що й М. Коробка, а саме, що щедрівки слід розглядати осібно від колядок. Він зазначав, що крім відмінностей у розмірі, від чого часто трапляються відступи, та в окремих мотивах – у щедрівках, що набагато суттєвіше – цілком відсутні деміургічно-космічні мотиви. Звернув увагу С. Килимник і на історичні напорування в текстах колядок різних епох, зауваживши, що в одному тексті можуть співіснувати як язичницькі, так і християнські світоглядні уявлення.

Що можна говорити про подальше дослідження цієї теми, не важко уявити з того, що до 1965 р. найповнішим збірником різдвяно-новорічних пісень все ще вважалось видання В.Гнатюка. Помітною подією як у справі систематизації текстів, так і в розширенні можливостей їхнього наукового осмислення став вихід

цього року в серії «Українська народна творчість» книги «Колядки та щедрівки (Зимова обрядова поезія трудового року)» за упорядкуванням О. Дея. У передмові до неї він актуалізував головні проблеми жанрів колядки та щедрівки, які містилися в студіях О. Потебні, І. Снегірєва, В. Гнатюка, В. Чічерова, болгарських, румунських, польських та сербо-хорватських вчених щодо часу та умов виникнення колядної і щедрувальної традиції та зауважив, що у світлі нових досліджень деякі усталені положення класиків української фольклористики, зокрібно про міграційні механізми утвердження цього явища на українському ґрунті, вимагають перегляду: зміст пісень та їх окреслення місцевою назвою «щедрівка» дали підстави вбачати слов'янську автохтонність свят. Правдивість своєї тези вчений підтвердив тим, що стиль та образна система колядок і щедрівок виявляють спорідненість з іншими, давнішими жанрами української народної поезії.

На відміну від Гнатюкового видання в цьому подано ще й мелодії. Суттєвим доповненням до збірника стала стаття А. Гуменюка про музичні особливості пісень різдвяно-новорічної обрядовості.

Заторкає питання походження колядок і щедрівок, а також відмінності між ними, й наша монографія «Первісна міфологія українського фольклору» (1997, 2005, 2007). Відправна ідея полягає в тому, що щедрівка за походженням пізніша, ніж сам обряд щедрування. Адже дія в обрядовій практиці завжди випереджала слово. Через розуміння змісту та при-

значення обряду, ролі дійових персонажів у ньому стають зрозумілими й символіка та зміст самих пісень, адже виникли вони, а згодом і виокремились у самостійні жанри лише тоді, коли засоби мови рухів та жестів, що відбивали мовчазність потойбічного світу, стали недостатньо інформативними.

Розгадка суті щедрувального обряду, на нашу думку, криється в тому, хто уповноважив щедрувальників вершити долю людей на цілий рік. Відповідь слід шукати в перебиранні у вивернутій одязі та вимазуванні облич сажею. Новорічні маскування в «дідів» прозоро вказують, що вершителями добрих починань упродовж року уявлялися духи предків, для яких і здійснювалися пожертви. Щедрівники з яскраво вираженими ознаками хтонічності – це лише посередники між тим і цим світом, через що вважалося нормою і навіть непоганою прикметою, якщо новорічні обряди закінчувалися смертю когось із учасників. У болгар заради цього навіть влаштовували ритуальні двобої, які мусили закінчуватися смертю одного з учасників.

У іншій нашій монографії «Крокове колесо» (2002) порушено питання історичної атрибутивності українських різдвяно-новорічних міфів. Спостереження над текстами переконало в тому, що в колядках більше скотарського елемента, ніж хліборобського, що ж до щедрівок – тут усе навпаки. Розглянувши українські величальні пісні в ракурсі колористики, числової символіки, моделі світобудови, громадсько-побутових

рис, які визначають світогляд творців, а відтак виступають і орієнтирами хронологізації художнього твору, доходимо висновку, що образна система колядок давніша, ніж щедрівкова.

У колядках найменшу цінність становить золото, більшу – кінь, найбільшу – дівчина. Золото в колядках – звичайна прикраса, отже в них відбита система цінностей догрошового періоду. В щедрівках золото – уже мірило цінностей, хоч ще й не в ціні. Таке значення воно мало ще в грошово-товарних відносинах киммерійців та скіфів у середині I тис. до н. е.

Повністю присвячений зимовій календарній обрядовості шостий випуск «Фольклористичних зошитів» за 2003 рік. До збірника увійшли статті З. Марчук, О. Білик, М. Давидюка та В. Давидюка.

З. Марчук у статті «Шлюбні стосунки в колядках і щедрівках» також зазначає, що тексти колядок та щедрівок, очевидно, виникли, в різні історичні періоди. Щедрівки, за спостереженням дослідниці, багатші на хліборобські мотиви. У колядках відчутніший скотарський елемент.

Серед характеристик щедрівок, на основі яких можна скласти уявлення про їхню давність, З. Марчук зауважує у текстах мотиви пережитків групового кроскузенного шлюбу та залишки звичаєвих реалій родового ладу в ранніх слов'ян – дошлюбного гетеризму, умикання дівчат до шлюбу та парний шлюб.

О. Білик у статті «Щедрівки Західного Полісся: господарський аспект» щедрівками вважає лише

тексти з ритмічною структурою (4+4) й рефреном «щедрий вечір», або ті, які містять цю лексему. На Західному Поліссі, де найповніше представлений цей ритмічний малюнок, господарські мотиви щедрівок репрезентовані в основному хліборобською темою, на периферії – присадибне тваринництво. Згадуються в меншості й тексти зі скотарським розумінням достатку (у них перевагу віддано великій рогатій худобі чи вівцям), та щедрівки, що містять згадки про ремісничий побут. Тими ж господарськими реаліями, хіба що в інших пропорціях, багаті й волинські щедрівки.

У цьому ж числі «Фольклористичних зошитів» подається й наша стаття «Історично-географічна атрибутивність щедрівок та колядок», в основному присвячена темі жанрової диференціації різдвяно-новорічних пісень. У зв'язку з тим, що вона цілковито стосується заданої в заголовку теми, основні її положення з незначними скороченнями вважаємо за доцільне використати повністю.

Взятися за проблему, яка частково сформульована в її назві, змусила наша недавня знахідка щедрівки, що досі на місці її виявлення вважається веснянкою, а фабула дивовижно нагадує сторінки життєпису волинського князя Романа – батька короля Данила¹.

Заінтригувала насамперед її календарна консервативність при повній відсутності будь-яких весняних образів, на які дуже багаті українські колядки. Відтак не виникає сумнівів, що на час її виникнення щедрівки ще

¹ Див.: Князь Роман героєм поліської щедрівки. – Рівне, 2003.

виконувалися навесні. А ось що стало причиною майже 800-річної консервації весняної традиції, навіть уявити важко. Не могла ж вона уціліти одна-єдина, якби не існувало опори на якийсь канон, що всупереч новому календареві дозволяв побутувати і в нових умовах. Мусили існувати аналогічні пісні вітально-величального змісту, які, незважаючи на календарну реформу Вітовта, що переносила початок року, а разом з ним і фольклорну традицію, що йому належала, на зиму, продовжували виконуватися навесні. На відміну від решти веснянок (виконавиця категорично заперечує її причетність до щедрівок), ця має адресаток – княжих дочок, тобто дівчат. Сюжет весняної щедрівки змальовує їхню готовність до самопожертви заради честі роду, громадського обов'язку. Заради цього дочки радять батькові продати двох із них, щоб купити коня та сідло і спорядити на війну третю. Трохи забігаючи наперед, мусимо зауважити, що і продаж дівчини, і військо дівочьке в українському фольклорі пов'язується винятково зі шлюбними реаліями. Шлюбний цикл же як відомо, починався з весни. М. Грушевський пов'язував його зокрема з волочільними обрядами, що практикувалися серед парубків і слугували своєрідними обзорами з метою вибору дівки².

Науковці давно зауважили, що серед українських колядок спеціально зимового не так багато, натомість усі вони просякнуті весняним елементом. М. Грушевський у зв'язку з цим поставив перед майбутніми дослідниками

² Грушевський М. Історія української літератури. – Київ, 1993. – Т. 1. – С. 209.

³ Там. 4710.

завдання з'ясувати, «чи два цикли, два обряди, новорічний і великодній, віддавна існували паралельно, в подібних формах, з тими ж самими текстами, чи цикли пісень були з початку відмінні і тільки згодом з заниканням волочебного обряду, вони стали у нас концентруватись коло новорічної коляди, а в білорусів задержались коло обох свят»³.

З'ясування цього питання не бачиться нам без детального вивчення серед сучасних колядок та щедрівок частки текстів з образами, приуроченими до різних пір року. Адже в їх текстах помічаємо не лише оранку, сівбу, а й збирання яблук та винограду, приготування вина тощо. Заради цього доведеться вдатися до непопулярного в сучасній фольклористиці статистичного методу. Гадаємо, не остання роль належить і тому, яким розміром складені пісенні вірші, що репрезентують кожну з пір року, та де які з них зосереджені найбільше, бо локальна прикріпленість традиції – теж неабиякий документ. Доказ тому – відмінності календарної приуроченості та образних систем білоруської та української традицій, генеза яких абсолютно однакова. Це завдання має окреслити географічний аспект нашого дослідження.

І нарешті – питання питань: чи колядки й щедрівки таки дійсно один жанр? Чи все-таки різні? Відповідь на нього можна отримати і внаслідок з'ясування двох попередніх. У нинішніх умовах це питання можна розглядати не лише в формальній площині. Оскільки в

³ Грушевський М. Історія української літератури. – Т. 1. – С. 208.

різних місцевостях одні й ті ж твори звуть як колядками, так і щедрівками, то це вже також хоч якась, але закономірність. Отже, ця особливість також належить до тих, які придатні для географо-історичного вивчення.

Новочасний фольклорист Ю. Туряниця вважає, що «слово «колядка» – синонім слова «щедрівка»⁴. В сучасних реаліях, коли колядки виконують і на Новий рік, а щедрівки й на Свят-вечір цілком можливе й таке розуміння. Не дуже відрізнялася ця ситуація й 80 років тому, коли видав свою уже згадану тут працю Філарет Колесса. Учений теж вважав, що «колядки й щедрівки збігаються своїм змістом і розміром», та все ж робив виняток для групи щедрівок, складених віршем (4+4)⁵. Запозичення ж самої назви *колядка* від номінації Нового року у римлян – *каляндай* – сталося внаслідок культурного зіткнення слов'ян з греками та римлянами на берегах Чорного моря й Дунаю в IV – IX ст.

Перехідною від римської *каляндай* до слов'янської *коляда* можна вважати назву цього свята в румунів – *колінда*. Загалом же цю думку Ф. Колесса запозичив від М. Коробки, на якого є поклики в його праці⁶.

Іншої думки про походження слова *колядка* В. Петров. Акцентуючи увагу на тому, що слово «коляда» засвідчене в усіх слов'янських мовах, хоч жодною з них не пояснюється, він покликається на найближче до

⁴ Туряниця Ю. Новорічно-різдвяні обряди і пісні Закарпаття // Колядки Закарпаття. – Ужгород, 1992. – С. 7.

⁵ Колесса Ф. Українська усна словесність. – Львів, 1938. – С. 49.

⁶ Коробка Н. К изучению малорусских колядок // Известия II отделения Академии наук. – Санкт-Петербург, 1902. – Т. 3. – Кн. 3.

слов'янського балтійське мовне середовище. В латиській мові слово «каляда» означає «крик, галас, гук». Таке ж значення, на думку вченого, може мати й слов'янське колядування⁷.

З'ясовувати, чи дійсно поняття, означуване цим словом, існувало ще тоді, коли предки українців, греків, римлян і латишів становили культурно-історичну єдність, чи сформувалося вже під впливом історичних факторів, на які вказував Ф. Колесса, варто починати з встановлення географічних меж назви. Побіжне враження – що ближче до Карпатського хребта, то популярнішими стають *колядки* і рідко можна почути слово «*щедрівка*», а що далі від нього на схід, то стає уживанішою друга назва. Спостерігаються відмінності і щодо популярності тих чи тих обрядодій, приурочених до Коляди чи Щедрого вечора. На Західному Поліссі, де колядування відоме тільки в церковних традиціях, молодь узагалі починала зимові обходи дворів лише напередодні Нового року, тобто лише щедрувала⁸. Певно, що за цих умов до щедрівок відносили й ті пісні, які в інших місцевостях називалися колядками. У Карпатах навпаки. Слова «щедрівка» там взагалі мало хто чув. Увесь різдвяно-новорічний фольклор називається колядами.

Та все ж сказати, що внаслідок цього колядки та щедрівки втратили жанрову відмінність, буде неправ-

⁷ Петров В. Обрядовий фольклор календарного циклу та його обшинно-виробничі основи // Народна творчість та етнографія. – 1966. – Ч.1. – С. 28-32.

⁸ Запис автора в с.Градиську Маневицького району, 2003 р.

дою. Жодна щедрівка в розмірі (4+4) й до цього часу не співається ні з рефреном «святий вечір», ні «рай розвився», ні «ой дай боже», як у колядках, ані з жодним іншим, властивим для пісень з розміром (5+5). Те саме можна сказати й про колядку. В Карпатах, де вона може виконуватися й замість щедрівки, рефрен «щедрий вечір» не вживається.

Поки що не ставлячи питання про те, яка з традицій давніша, а яка новіша, почнемо свій детальніший розгляд вітально-величальної поезії з розміром (4+4), в якій професор Коробка вбачав початок питомо української новорічної величальної традиції. Вважати його суто українським, підстав нема, бо він вживається так само і в новорічних піснях поляків, хоч у тамтешній традиції перший рядок, складений у розмірі (4+4), може доповнюватися двома наступними в розмірі (5+5). Але цей перехідний в плані віршового розміру стрій чудово доводить генетичну перевагу коротшого вірша. Початкові рядки пісні завжди відзначаються більшою сталістю. Їх важче забути чи сплутати. У щедрівках чи колядках доповнені рефреном вони становлять смислово завершеність, бо становлять окремий куплет пісні. Відтак наступні можуть бути звичайними напластуваннями, в т.ч. й пізніших часів.

Там, де назва *колядка* маловідома, серед щедрівок переважають тексти з ритмоструктурою (4+4). Найчастіше вони трапляються на Поліссі. Однак така ж будова властива й для величальних пісень литовців та південних слов'ян. Паралелі з литовською традицією

легко пояснити тривкими культурними взаємовпливами населення в межах Полісся та Литви з найдавніших часів. А ось південнослов'янські відповідники не могли з'явитися інакше, ніж внаслідок перенесення вже сформованої вітальної традиції під час колонізації слов'янами Балканського півострова.

На жаль, на текстуальному рівні це припущення не має достатніх доказів. Серед історично атрибутованих образів у текстах щедрівок – золоте вбрання, в калиточці сім шелягів, шуба соколова, сукні, три королі, панчішки, Бог, св. Юрій – тобто все образи княжої та ренесансної культури. Однак у жодній з цих щедрівок немає згадок ні про міста, ні про війни, таких популярних в текстах з ритмобудовою (5+5), тобто в колядках. Їх використання, вочевидь, не допускав старий канон щедрівок, який визначався їхньою функцією. Адресатом цих вітальних пісень здебільшого постає селянин-господар. Для нього ж чуже як місто, так і військовий побут. Відтак щедрувальники не можуть бажати йому ні військових перемог, ні багатих трофеїв, ні навіть звичайних міських крамів, не кажучи вже про заморські. Компоненти його селянського щастя складають добрий урожай, приплід худоби, порядок у хаті та в оборі, гарна жінка та радість у хаті. В цьому – усе його багатство і весь селянський добробут.

Серед щедрівок з ритмобудовою (4+4) адресовані господареві становлять третину. Тим часом адресованих хлопцеві удвічі менше, а дівчині – лише половина

від того. Решта співаються для всієї родини. Але і в цій решті на чільному місці той таки ж господар.

Що це найтиповіші щедрівки, свідчить і те, що саме в них найчастіше повторюється рефрен «щедрий вечір». Стосовно господаря його вжито приблизно в третині текстів, а ось у щедрівках, адресованих парубкові та дівчині, вони чомусь вже велика рідкість.

Окремих щедрівок господині серед текстів з ритмобудовою (4+4) загалом не існує. Часом у таких вона може згадуватися лише в складі сім'ї. Це добрий приклад того, що щедрівка як фольклорне явище пов'язана з патріархальним устроєм, причому з тою його формою, яка існувала ще в додержавний період, коли діти господаря користувалися в сім'ї більшими правами, ніж їхня мати. Отже, період виникнення щедрівок явно випереджає початок греко-римських впливів IV – IX ст., з якими Ф. Колесса пов'язував поширення на українських землях назви *колядка*.

Далеко глибше від ренесансних традицій сягають і календарні характеристики цих пісень. Дев'ять із десяти щедрівок із розміром (4+4), адресованих господареві, оспівують весняні реалії, і лише одна згадує про зиму. Ці останні і є новішими, які вже цілком втратили зв'язок не лише зі старим календарним каноном, а й з його поетичною традицією. Переважна їх більшість походить із західної частини України, про що свідчить відсутність стягнених форм дієслів («будем рогом *трубити*, а воликом *робити*»), а не «*ходить*», «*робить*»). Отже, в якості новорічних на цих територіях вони могли

з'явитися не раніше кінця XIV ст., коли за указом Вітовта на території Литви відзначення Нового року було перенесено з весни на зиму.

Більшість становлять весняні мотиви і серед щедрівок, адресованих парубкові (приблизно – 6 із 10), хоч їхня диспропорція із зимовими вже не така вражаюча. Тут останні складають вже 4 із 10, хоч загальна кількість і одних, і других в межах цієї ритмічної схеми досить мала – в межах десятка текстів. І одне, і друге – ознака того, що вони пізні за походженням.

Таким чином, можна підсумувати, що щедрівки, жанрові ознаки яких визначаються ритмобудовою (4+4) та рефреном «щедрий вечір», первісно адресувалися лише господареві та мали сприяти насланню на нього господарських успіхів. Пізніше до побажань достатку як складові цього успіху додалися лад у сім'ї та порядок у хаті й господарстві. Що до останнього пункту, то він цілком міг бути перейнятий і від суміжного жанру – космогонічних колядок. У них, за буддистськими принципами, все новостворене визначається початковим ладом, а в міру старіння псується й урешті-решт настає безлад, який і покликаний припинити «врічні гості» – колядники..

Незважаючи на високий рівень самобутності, загальнонаціональним явищем щедрівки не стали. Назва *щедрівка* відсутня в живому побутуванні на Гуцульщині, майже не трапляється на Бойківщині та Опіллі. Якщо слідувати логіці Ф. Колесси, то таку вибірковість поширення власне української назви

можна пояснити і греко-римськими, і румунськими, і навіть польськими впливами на ці українські етнічні території. Але ж поряд з відсутністю назви тут відсутній у новорічній пісенній традиції і їх питомий ритмічний склад (4+4). Його тотально витісняє більше відомий як колядковий – (5+5). Принаймні новорічної пісні в ритмометрії (4+4) на західноподільському чи гуцульському діалектах нам не відомо. Це означає, що колядкова традиція цілком автономна від щедрівкової.

Серед величальних пісень зі складоритмікою (5+5), тобто колядок, найбільше адресованих хлопцеві (4 із 10). Всі вони співаються без рефрену. Не набагато менше дівчині (3 із 10). Вони всі з рефреном «святий вечір». Решту в рівних пропорціях ділять між собою господина, яка тут не поступається господареві, господар та вся сім'я. Але якщо парубоцькі колядки в основному про весну (6 із 10), то дівочі – про літо (7 із 10).

Чомусь лише колядки, адресовані господареві чи господині, супроводжуються рефреном «ой дай, Боже». Ні стосовно дівчат, ні стосовно парубків він не вживається.

Такий пропорційний склад колядок мав під собою якісь вагомі причини. Вже з наведеної статистики видно, що вони не зводяться лише до весняного відзначення новолітування, як услід за О.Потебнею повторює більшість дослідників. Адже в колядках, крім весняних, багато літніх, а трапляються навіть осінні мотиви. Вони не мають нічого спільного зі старими поворічними традиціями. Переконливий доказ цьому

– периферійна роль господаря в цих піснях. Для новорічних таке значення цього адресата немислиме. Інакше щедрувальники обходилися б без подарунків. Найшвидше це можуть бути причини функціонального плану, а якщо так, то не могли не відбитися і на самих текстах.

Почнемо з літніх, які під чинник перенесення дати відзначення початку року не підпадають. Нагадаємо, що вони переважно дівочі. Про що ж у них ідеться і які образи найпоказовіші з функціонального погляду?

Основні теми цих пісень – шлюб, а частіше – заручини. Кожна з тем передається через лише їй притаманний набір мотивів. Шлюб означається переважно даруванням яблучка милому, збиранням разом із ним рути з розірваного вінка, даруванням золотого кептаря. Золотий перстень та шовковий невід служать символами заручин. Самі ж заручини, крім того, можуть передаватися через мотив садіння молодою парою зеленого вина. А ось тема дівування в колядках цього віршового розміру взагалі відсутня. Пов'язані з нею мотиви ткання та прядіння дарів, незалежно від місця побутування, трапляються лише в щедрівках. Їхній ритмосклад – (4+4), а виконувалися вони, навіть судячи зі змісту, – взимку. Отже, безсистемного змішування функцій колядок (5+5) та щедрівок (4+4) на рівні тексту не відбувається. Зміщення календарного канону, вочевидь, у них відбулося лише згодом, а на час виникнення вони належали одні до суто літніх, інші – до суто зимових. Тексти колядок дівчині, де перева-

жають мотиви шлюбу та заручин, обертаються переважно навколо літніх тем. Таким чином, контамінація колядок та щедрівок відбувається лише в календарному форматі і майже не торкається тематично-функціонального. Кожен із адресатів одних та інших текстів перебуває у своєму функціональному каноні. Він визначається відображенням господарських функцій: господар оре, сіє, віє збіжжя, його син об'їжджає коней та полє, господиня пильнує хатнього добра, шие сорочки та готує дочкам перини, а самі дочки прядуть, тчуть, перуть та вибілюють полотно, жнуть пшеницю чи шовкову траву, збирають яблука та виноград. Але ж там, де прядуть і тчуть, завжди далі йдеться про дівування, а не про заручини чи шлюб. Такий поділ праці в колядках та щедрівках також можна вважати канонічним. Кожен член сім'ї постає носієм своїх господарських обов'язків. Відповідно видання дівчини заміж у колядках також інтерпретується як утрата родом плодів її праці. Саме таке значення мають у піснях мотиви дарування дівчиною хлопцеві сорочки, кептаря чи яблучка. Проте важко не зауважити, що коли всі інші дарунки підносяться сватачам, тобто родові, то яблучко, вочевидь, як генетично найдавніший атрибут вираження господарської функції дівчини, який лише згодом набув ще й еротичного значення, дарується лише хлопцеві. Смыслову заміною цього яблучка іноді виступає вираз «сама молода». Трьом сватачам підноситься золотий кептар («Прийшли за Марьков

трое сватачі»⁹. Між трьома «рибарчиками» ділиться «золотий перстін», «з рясми вінець» та «сама молода» в стані заручення («Бігла дівонька рано по воду») ¹⁰, між трьома косарями-братами – «шовкова трава», «персик золотий» і «сама молода» («Дівка Мар'юшка пшеницю жала») ¹¹, між трьома легінями – «лакові чижми», «пав'яний вінок» і знову ж «сама молода» («Вганяла Ганька яру пшеницю») ¹².

Тим часом колядка не виділяє з-поміж цих трьох когось одного, начебто дівчина належить однаково їм усім. В ній немає того індивідуального парування, з яким стикаємося в петрівчаних піснях, де Марійка – Іванкова, а Софійка – Степанкова, а Парася – Петрусева. Парний шлюб у цих колядках ще в майбутньому. Дівчина хоч і заручена, але поки що вільна у своєму виборі між цими трьома. Календарно ж усі їхні тексти відображають період від садіння вина до жнив, тобто з травня по серпень. А це вже, незважаючи на те, що багато календарних пісень мають здатність заглядати в недалеке майбутнє, змушує думати, що й виконуватися вони мусили не взимку чи тоді, коли веснянки, а саме в цю пору.

В етнографії трапляються згадки, що під час чуми могли колядувати навіть у розпал літа. Легенди, які

⁹Колядки Закарпаття / Упор. Ю.Турияниця. – Ужгород, 1992. – С. 76.

¹⁰Колядки і щедрівки / Упор. М.С.Глушко. – Київ, 1991. – С. 122.

¹¹Календарно-обрядові пісні / Упор. О.Ю.Чембанюк. – Київ, 1987. – С. 309-210.

¹²Колядки Закарпаття. – С. 75.

існують із цього приводу, пояснюють це тим, що персоніфікована Чума злякається морозу і втече геть. Але ж іще досі живі інформатори, які пам'ятають, що колядували і під час жнив. Отже, літнє колядування могло бути мотивованим не лише оказіонально, як під час чуми, а й календарно.

У жодній з літніх колядок не згадується вечір: ні в рефрені «святий вечір», який у них відсутній, ні в самих мотивах, де не згадуються ні зорі з місяцем у їх природному стані, ні підняття господаря з постелі, як то буває в інших колядках. Це свідчення того, що на момент виникнення канону цих текстів вони виконувалися в світлу пору доби.

У західнослов'янській традиції, тобто в безпосередній близькості до домінування колядок з ритмо-складом (5+5), наявні «весняні коляди». Дуже подібні до зимових, вони виконуються там на Юрія. А ще нагадують українські кустові пісні, які виконувалися на Зелені свята під час обходів хат із Кустом. До речі, останні, де одним із центральних образів виступає холодна роса, більше відповідають весняним, тобто юрійовським реаліям, ніж літнім троїцьким. А на Бойківщині напередодні Юрія відзначали святий вечір так, як і напередодні Коляди. Тож рефрен «святий вечір» чи «свят вечір, свят» у вітальних піснях зовсім не випадковий. Колядують на Юрія і в південних слов'ян. Тому болгарська дослідниця Т.Колева припускає, що «юрійовський обхід з піснями давніший від різдвяного колядування і був перенесений на різдвяні свята вже у

християнську епоху»¹³. Зрештою, і в українських юрїївських піснях ритмосклад (5+5) один із основних.

На території України юрїївські пісні збереглися як реліктове явище. У різних місцевостях західного ареалу побутує від кількох одиниць до трьох десятків текстів. Але у зв'язку з тим, що обходи дворів, пісенним супроводом до яких вони служили, відійшли у минуле, як обрядове явище вони вже майже невідомі. Натомість в не менш реліктовому обряді водіння Куста, що функціонально виконує ту саму роль, що й юрїївські обряди, бо навіть там, де вони побутують, якщо на Юрія було холодно, то акціональні дієства переносилися на Трійцю, вони збереглися. Тим-то, вдаючись до календарної атрибуції вітальних пісень, адресованих дівчині, самі виконавці вагаються, чи це колядка, чи петрівчана пісня. Петрівчані пісні ж часто-густо починають співати одразу після Трійці, тобто в один і той же час, що й кустові. До речі, й сама назва Трійця – не церковного походження. Так само, як і дохристиянському Великодню, святу, яке вона означала, церковними ідеологами було надано християнського змісту. Але цим же словом у бойків називають і весільне гільце¹⁴, генетично пов'язане з весняно-літніми дівочими обрядовими обходами дворів, де є дівчата на виданні.

З весняними мотивами серед пісень зі складом (5+5) майже половина. І знову ж таки половина з них

¹³ Колева Т. Гергьовден у южнеста славяни. – София, 1981. – С. 146.

¹⁴ Запис автора в с.Порогах Богородчанського району Івано-Франківської області.

адресована хлопцеві. Спробуємо проаналізувати, про що співається в них.

Тематично ці пісні відходять від родової епохи і головно змальовують княжі часи та добу козацтва. Та все ж образи княжої доби для них домінуючі. Характерні її прикмети – гречнее дитятко, золотий пояс та золотий лучок, роговая, мідяна та золота труби, сто червоних, пучок стрілочок, вірмяночка, золоті стовпи, мідяні човни, Галич тощо. В більшості таких пісень згадується військо. Та чомусь воно більше оре та сіє, ніж воює. На другому місці – думки про майбутній шлюб, хоч поки що парубок живе лише надією про зустріч із трьома дівоньками, з однією з яких нагуляється, з другою насміється, а з третьою жити буде¹⁵. Рідко в яких із весняних вітальних пісень, адресованих парубкові, згадується полювання. Але саме вони, вочевидь, є тими окружинами, навколо яких згодом сформувалися дружинні та козацькі мотиви. За змістом вони напрочуд близькі до казкових мотивів. Парубок цілиться в «зміньку» чи в «вутоньку» і від них або довідується про свою долю, або ж отримує пропозицію про допомогу при подоланні шлюбних перепон:

– Ой не приціляйся, молодий Остапцю,
То я тобі стану в великій пригоді:
Як будеш їхати паннусі сватати,
Намостю я мости все з тонкої трости,
Я погачу гатки з кудрявої м'ятки,
Я поставлю стовпи, та все золотії,

¹⁵ Календарно-обрядові пісні. – С. 294.

*Повішаю шнура, а все дротянії,
Почіпляю хуста, а все шовковії,
Поставляю столи, а все тесовії,
Запалю я свічі, а все восковії*¹⁶.

Найважливіші рішення в сюжетах таких колядок належать «раді – мужиків громаді». Вона не тільки вирішує, кого слід відряджати в далекі мандри на Дунай, а й повністю споряджає молодця в дорогу. Таким чином колядка відображає далекі часи родового побуту, коли і перше, й останнє слово в будь-якій важливій справі належало громаді. Загальна частка таких колядок в репертуарі, який дійшов до наших днів, на жаль, доволі скромна.

Ще Ф. Колесса зауважив, що колядки шлюбного змісту оспівують ті ж теми, що й риндзівки¹⁷. У них дівчина стереже виноград або трой-зілля, проганяє райські пташки, чекає весілля; біля неї все ще крутяться три парубки, одному з яких вона згодом віддасть перевагу. Парубок же збирається в далеку дорогу чи до війська. Але повороти цих військових мотивів часто бувають доволі несподіваними. Як, для прикладу, в такій колядці:

*Ой в чистім полі на оболоні
Військо стояло, ладу не знало.
Богданко прийшов, лад війську знайшов.
Загадав Богданко плужком орати.
Плужком орати, жито сіяти*¹⁸.

¹⁶ Календарно-обрядові пісні. – С. 295-296.

¹⁷ Колесса Ф. Українська усна словесність. – С. 47.

¹⁸ Колядки Закарпаття. – С. 95.

Оце так військо. Але нічого дивного в ньому нема. Такою була давня волочібна традиція. Перш ніж відпустити дорослих хлопців на волю, вони мали заволочити всі громадські поля. Від того й називалися волочібниками.

Той же Ф. Колесса вважав, що «колядки своїм змістом, формою й характером величання близько споріднені з білоруськими т.зв. волочібними піснями, які співають у часі Великодня дружини «волочібників», зорганізовані так само, як українські колядники»¹⁹. Продовженням цих волочібних традицій можна вважати й наведену колядку. Адже волочібні обряди, а отже й пісні, давніше побутували й на українських землях. Ареал їхнього поширення навіть на сьогодні охоплює не лише Яворівщину, де вони збереглися під назвою риндзівок, на що не раз покликалися фольклористи, а й Західне Полісся, де такі пісні побутують переважно без назви. Тільки на Ковельщині вони відомі як «похуди». Така назва дуже точно відтворює обрядовий зміст цих пісень, бо *риндати* чи *волочитися* – синоніми від слова *ходити*, тільки експресивно забарвлені.

Незважаючи на те, що сам колядковий розмір (5+5) в південно-західних районах України домінує, жодної вітальної пісні хлопцеві, складеної в цьому розмірі галицьким діалектом, щоб у ній події відбувалися навесні, нам виявити не вдалося. Відсутні весняні колядки хлопцеві і на Закарпатті. Отже, регіональні відмінності в календарній приуроченості вітальних

¹⁹ Колесса Ф. Українська усна словесність. – С. 37.

пісень на території України таки існували. Що ж до відсутності в гірській місцевості волочесних мотивів, то її пояснити не так і важко. Більшість волочесно-риндзювально-похідних мотивів зафіксовано в зонах переважаючого землеробства. Заволочивши посіви, там хлопці отримували волю аж до жнив, шукаючи в цей період дівчини до пари. Для молодих пастухів, особливо тих, які займалися відгінним скотарством, такої можливості не було – вони все літо були зайняті випасанням худоби, а дівчат для шлюбу, як це видно з літніх календарних пісень цієї місцевості, захоплювали не громадою, як хлібороби, а самотійно, неорганізовано, а волею випадку. Тим-то й відсутність колядок з весняними мотивами, адресованих цій категорії молоді, в горах та передгір'ях цілком умотивована.

Тим часом, все співане в ритмі (5+5) і адресоване господині, перебуває тільки в контексті весняних вражень. Приблизно три чверті таких колядок також не мають ознак південно-західного наріччя, зате густо пересипані полонізмами. Основні їхні мотиви – цінні трофеї, які милий привозить дорогій жоні з війни, а крім того – її краса й хазяйновитість. І хоч на першому місці, як правило, стоїть хазяйновитість та надійність у всьому, колядка більше уваги акцентує на зовнішності:

*І газдовита, і красновита,
По двору ходить, як сонце сходить,
А в хату зайде, як зоря зійде,
Як заговорить – серденько гоїть,
А засміється – сад розів'ється*²⁰.

²⁰ Колядки Закарпаття. – С. 67.

Загальна кількість таких колядок дуже мізерна й істотно поступається перед колядками дівчині. Тому віднести їх до давньої традиції немає підстав. Створені на зразок дівочих (недаремно ж бо на першому місці у них краса), вони, мабуть, служили своєрідним доповненням до колядок дівчині під час весняних обрядових обходів з тим, щоб отримати кращий подарунок.

В колядках з ритмобудовою (5+5), у яких є зимові образи, господиня взагалі не згадується. Решта ж пісень з незначним переважанням колядок, адресованих господареві чи його синам, рівномірно розподілена між усіма адресатами: господарем (з рефреном «Ой дай, Боже»), синами (без рефрену) та дочками (також без рефрену). В їхніх текстах уже трапляються риси гуцульських та західноподільських говірок, яких не було помітно серед колядок цього розміру з весняними мотивами. Все це дає підстави вважати їх новішою верствою жанру, своєрідними нововведеними гібридами, пристосованими до нових календарних умов: зимових замість колишніх весняних.

Підсумовуючи питання календарної атрибуції шедрівок і колядок, можна визначити, що серед чітко атрибутованих в цьому плані більше половини становлять вітально-величальні пісні з весняною тематикою, приблизно п'ята частина випадає на літню та зимову. Тож, безумовно, переважна більшість відомих на сьогодні текстів (а не лише їхній канон) виникла тоді, коли часом їхнього виконання була весна. Якщо вони

приурочувалися до Нового року, то для західно-українських такою межею було XV ст., для східноукраїнських з показовими образами козаків, українсько-турецького протистояння та таких предметів побуту, як шабля, «жупан китаїв», «шовковий літник» – XVIII ст. Серед щедрівок (4+4) понад третину адресовано господареві (з рефреном «щедрий вечір») та парубкові (без рефрену). Серед колядок (5+5) ці адресати забирають лише чверть. Адресовані господареві тут супроводжуються рефренами «святий вечір» або «ой дай, Боже», парубкові – також без рефрену. Певна річ, що ті, які з рефреном – канонічніші, відтак – і генетично давніші. Внаслідок таких нехитрих підрахунків неважко дійти висновку, що генетичну основу обох жанрів становили все-таки щедрівки, причому тільки ті, які направляли свій магічний вплив на господаря як главу сім'ї. В цьому легко уздріти їх зв'язок з родовою основою суспільства, яка визначалася патріархальними стосунками в сім'ї. Виконувалися вони тільки навесні, переважно під час сівби та приплоду худоби, адже ці теми в них центральні. Від них походять всі інші модифікації колядок та щедрівок, які розвивалися, переважно, з боку поетичної форми, ритмічного малюнку вірша та універсалізувалися в адресному плані. Важко, наприклад, не помітити, що вітально-величальні пісні з віршем (5+5) досконаліші, вишуканіші в образно-поетичному плані, а отже й пізнішого походження, ніж з ритмоскладом (4+4). Ще К. Квітка вперше висловив думку про те, що колядка спочатку також мала форму

(4+4) і лише згодом набула (5+5), рідше – (6+6)²¹. Тимто й не дивно, що в південних слов'ян, де поняття щедрівок взагалі відсутнє, розмір (4+4) домінує в колядках. А ось у литовців, де, як і в українських поліщуків, співали тільки або переважно щедрівок, серед величальних пісень ритмосклад (5+5) доволі поширений. Причому вживається він із нарощенням трискладового рефрену. Тому багато литовських новорічних пісень аналогічні тим, які співають в західній частині етнографічної Волині, як наприклад:

*Пасла Маруся чотири воли
в ялині,
Ой пасла-пасла та й погубила
в ялині...*

Про що може свідчити факт такого закономірного районування щедрівок та колядок із різною ритмікою? Лише про одне: їхня традиція виходить із районів раннього землеробства. В слов'янському світі – це насамперед Подунав'я. В такому ж першородному вигляді вони з'явилися й на теренах Західного та Центрального Полісся, де рільницькі традиції мають також дуже давню історію. А щедрівки – це все-таки переважно хліборобські пісні, хоч і з домішками присадибного тваринництва у багатьох текстах.

На час їхнього виникнення виконання цих пісень було okazіональним, їх співали залежно від потреби, не оглядаючись на календар, якого до прийняття христи-

²¹ Квітка К. Избранные труды. – Москва, 1971. – Т.1. – С. 154.

янства в народному побуті просто не дуже й дотримувались. Тому пісні з функцією викликання родючості могли виконуватися з моменту сівби, а швидше – удобрення ґрунту, і аж до жнив. Про це свідчить хоча б та обставина, що серед слов'янських народів календарна приуроченість цих пісень варіюється по-різному. У хорватів і білорусів відомі «юріївські колядки». Але й там, і там цей жанр перебуває в реліктовому стані. У хорватів, для прикладу, загальна кількість «юріївських колядок» (а жодних інших у них узагалі нема), не перевищує кількості українських юріївських пісень. Упродовж XIX – XX ст. там їх було зафіксовано усього 23 тексти²².

Можливо, через те, що в величальних піснях велика роль відводиться імпровізаційним моментам, найдавнішими мотивами відомих на сьогодні колядок можуть видатися княжі та козацькі часи, навіть родовий побут у них велика рідкість. Цілком природно, давніші могли просто забутись, залишивши на згадку про себе лише ритмічну основу та, можливо, – мелодію. Але достатньо приглянутись до т.зв. «обхідних обрядів», щоб переконатися, що подібні величальні пісні мусили існувати й раніше. І виконувалися вони не раз на рік, а протягом усього аграрного циклу. Досить згадати назви цих обрядів – «водіння Кози», «посівання», «волочіння» чи «ральцювання», «водіння Куста», «копали». Чим не назви основних процесів праці хлібороба? Водити Козу

²² Kumer Z. Jurjevske kolednice v Beli krajini // Etnoloska tribina. – Zagreb, 1986. – № 9. – S. 117–125.

– означає удобрення поля («де Коза ходить, там жито родить»). У південних слов'ян цей текст досі виконується на Юра. В українському календарі далі йде новорічне посівання та великоднє волочіння, які при весняному відзначенні новолітування збігалися в часі, великоднє ралення, троїцьке кущування ярих злакових культур і, нарешті, післякупальські жнива та згромадження снопів у копи. Все це були колись громадські роботи, до виконання яких залучалася молодь. Мабуть, у її середовищі й виникали ці пісні. Залежно від виконавців цих робіт, за ними й закріпилося значення парубочих чи то дівочих.

«На Щедрець увечори у нас співали тільки хлопце», – свідчать старожили с.Осовців Камінь-Каширського району Волинської області²³. Якщо зважити, що в умовах весняного відзначення новолітування увечері до господаря приходили щедрувати ті, що вранці мали заволочити посіяне, то так і повинно бути. Парубоча специфіка щедрування простежується не лише в цьому селі, а й узагалі в цілому регіоні. А вже на сусідній Волині невідомо з яких причин, але щедрують тільки дівчата. На Поліссі тільки дівчата водять Куста, і теж зрозуміло чому. Кущування ярих злакових культур – це не що інше, як полоття. Хлопці в цьому участі не беруть, бо це винятково дівоче заняття. В піснях, що супроводжують цей процес і виконуються на Західному Поліссі від Юрія аж до Петрівки, це навіть не жіноча справа, бо поки дівчина поле, її мати пораяється в хаті коло печі:

²³ Архів ПВНЦ. – Ф. 1. – Од.зб. 35. – Арк. 2.

*Ой полю, полю – аж там вовк за горо-о-ю!
Ой вийди, мати, до вовка з коцюбо-о-ю...*²⁴

Якщо ж порівняти ритмічний малюнок наведеної пісні з раніше цитованою тут колядкою «Пасла Маруся чотири воли в долині», то як у ритмічному, так і в музичному плані вони майже ідентичні. З'являється вагома підстава для того, щоб вважати, що весняні колядки існували колись і в українців (у конкретному випадку – в поліщуків). Тільки звалися, мабуть, по-іншому. Теперішні їхні назви – рогульки або вородайки. Обидві локальні, а тому мало кому відомі. Остання – доволі примітна й в етимологічному плані. Хоч ці пісні й відрізняються від колядок, найперш тим, що вони не величально-побажальні за змістом, проте їхні основні теми – шлюб та добрий урожай – спільні. Тобто тематично вони нічим не відрізняються від колядок, які співалися дівчатам. Що ж до збірної назви – вородайки – то вже навіть у ній самій вчувається головна функція цих пісень – викликати урожай. А в найдавніших на території України зонах примітивного землеробства – на Поліссі та Буковині – зберігся в фольклорі й давній образ міфічного адресата цих пісень – Уродая. На Буковині, як свідчать дослідники, побутує навіть вираз «кликати Уродая». А це ж той самий урожай. Тільки до VIII ст., на думку Юрія Шевельова, в слов'янських мовах не було шиплячих звуків. Тож без шиплячого *ж* це втілення родючості полів і не могло звучати інакше.

²⁴ Поліська дома. – Вип. 2: Весна / Зібрав, упор. та прокомент. В. Давидюк. – Рівне, 2003. – С. 166–167.

Вородайки в ряду близьких до колядок творів також не єдині. Примикають до них волочебні пісні, риндзівки, рогульки і навіть петрівки. Втративши своє обрядове значення, ці пісні могли приставати то до одного, то до другого жанру залежно від ситуації, адресата, тематичної співзвучності. Позбувшись ж обрядового місця, вони, здебільшого, позбулися й давніх збірних назв, тому побутують як серед веснянок, так і серед петрівок, жнивварських та весільних пісень. Чи можна віднести їх і до колядок? Скоріше – ні, вони значною мірою відходять від загального канону. Хоча б уже тим, що перелік їхніх основних образів від колядкових істотно відрізняється.

Для визначення історичних параметрів тексту значення мають основні теми та образи. Що ж до генези цілого жанру, то тут не обійтися без історичного порівняння з темами та образами інших жанрів. Ще В. Антонович із М. Драгомановим зауважили, що в деяких колядках збереглися уламки колись багатого українського лицарсько-дружинного епосу²⁵. Згодом цю думку повторив і М. Грушевський. Він навіть зазначив, що «по духу і типу героїчні оповідання колядок близько підходять до фрагментів дружинної поезії, включених у наше літописання». Проте не забув нагадати, що «в основі величань, теперішніх колядкових лежать мотиви й ідеї, без сумніву, далеко старші від княжо-дружинного побуту князівської доби, і тільки потім вони

²⁵ Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова. – Киев, 1874. – Ч. 1.

скомбінувались з мотивами сеї доби пізнішої»²⁶. Схожість їх із билинами підкреслював Ф. Колесса. І справді, колядковий герой, який полює на тура чи боронить рідне місто, близький до билинного героя чи лицаря української думи – козака Голоти. Аналогічні в обох жанрах і предмети побуту. Виходить, час походження може бути й спільним. Та, на жаль, це ще не може вважатися доказом їхньої давності. Думка харківського вченого М. Халанського про те, що билини київського циклу відбивають побут не X – XII ст., як вважав Л. Майков, а XV – XVI ст. і не київський, а московський, досі ніким ані підтверджена, ані спростована, хоч була висловлена ще понад століття тому²⁷. Тож колядки, де риси княжої доби добре помітні, в своєму генетичному розвитку можуть і випереджати походження билин.

Деякі сюжети вітально-величальних пісень близькі до казкових. Але, на жаль, і казка поки що не має остаточної історичної атрибуції, хоч риси неолітичного побуту багатьох ініціальних казок незаперечні і на них неодноразово вказувалося²⁸.

Більшу схожість із казковими сюжетами виявляють щедрівки. Це в них співається про мандрі героя, подібні до казкових. Та в історичному плані вони явно пізніші. У них головний персонаж уже кінний, а не піший, і

²⁶ Грушевський М. Історія української літератури. – Т. 1. – С. 233, 244–262.

²⁷ Халанский М. Великорусские былины киевского цикла. – Варшава, 1885.

²⁸ Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. – Луцьк, 1997.

наречену бере силою, а не йде до неї в найми, як у казках («Та й вполюємо курку-деревку, курку-деревку – Йванкові дівку»). В сюжетах щедрівок містяться згадки про об'єднання парубків у громади, які знаходять своє значення під час сватання. В казках нічого цього ще нема, бо це реалії значно пізніших часів, головні тих, які умовно названі переддержавними.

Ні в щедрівках, ні в колядках немає ні слідів дошлюбних взаємин молоді, ні групового шлюбу, які притаманні деяким веснянкам, в їх числі й вородайкам та рогулькам, а особливо літнім календарним пісням, які здебільшого відносять до купальських чи петрівчаних. Це також свідчення більш пізньої генези. В колядках, на відміну від щедрівок, нема ні парубочих, ні дівочих громад – цієї прикметної особливості родового ладу, що ще раз підтверджує їхню вторинність щодо перших.

Побутують колядки і щедрівки рівно стільки, скільки побутують їхні назви та основні образи, які лучаться до цих назв. Найстаріші з них відображають родовий лад, та все ж більшість стосується княжих часів та доби козацтва. Функції, подібні до колядкових і щедрівкових виконувало чимало пісень, в їх числі петрівки, жнивні, рогульки, вородайки. Все це дальші чи ближчі родичі колядок та щедрівок, можливо – навіть їхні предки, але не вони самі.

Таким чином, формування канону колядок і щедрівок бачиться в синтезі кількох календарно-обрядових традицій. Початок щедрівкам, як найдавнішому із видів цього канону, мабуть, поклали пісні, які

виконувалися під час обходів господарів під час сівби. Недаремно ж бо в них щедрівники часто-густо не застають господаря вдома. Він або в полі пшеничку сіє, або на пасіці «ставляє пчолке в чотере радке» і тільки, вочевидь, у найпізніших із них – у шубі і з калиткою «сидить собі кунець стола». Переважна більшість цих творів містить весняні образи, тож і сам обрядово-календарний канон оформився ще в ті часи, коли вони виконувалися навесні, тобто до XV ст. На основі календарної суголоності ще тоді до цього канону долучилися й волочebні пісні, якими віталoся парубків, що відправлялися в мандри після заволочування полів. Виконавцями цих пісень могли бути дівчата. Кому ж іще вітати хлопців зі своєрідною визвілкою від домашніх робіт та переходом на вільний військовий стан. Звідси, може, й пішла уже згадувана волинська традиція, за якою щедрувати ходять тільки вони. По тому, як у цих щедрівках змальовується військовий стан, коли війна ведеться винятково методом облоги, можна зробити висновок, що ці пісні зафіксували княжі часи. Але серед них трапляються і твори, де з першими півнями («ой рано-рано кури запіли») молодий Іванко відправляється на полювання (в деяких варіантах із братами, а в деяких і сам один). А полює на чорного тура, тура-оленя, дикого вепра тощо. Генетично такі мотиви дуже давні. Особливо – якщо зважити, що після успішного полювання далі в сюжетах настає мотив одруження парубка. Традиція, за якою парубок отримує право на одруження лише після першої самостійно впольованої великої

тварини, існує навіть у примітивних мисливців на оленя, перебування яких на теренах України перервалося в V – IV тис. до н.е.

Волочebний обряд як колективна акція, безумовно, не може сягати таких давніх часів. Але полювання спільно з «браттями» цілком відповідає її вимогам. Зате зовсім не в'яжеться з весною, до якої календарно прикріплені волочebні традиції, сам мотив полювання. На будь-якого із вище перелічених звірів краще полювати в зимову пору. Сум'яття викликає й віршовий розмір волочebних пісень. Це переважно – (5+5). Але все стає на свої місця, коли детальніше придивитися до деяких побутових речей у цих піснях: дзвінка, яким будиться братів, коней з сідлами, рогів з оленя, які прибиваються до стіни як мисливський трофей, шкури, з якої шиється матері шуба. Все це – елементи княжого побуту. Сюди ж, вочевидь, можна віднести й формування канону волочebних пісень, які з часом стали частиною щедрівок. Їхня відносна недавність проглядається ще й у тому, що вони навіть не набули спільної назви і в різних місцевостях номінуються по-різному: волочebними, рипдзівками, похудами. Тому в генетичному плані вони можуть навіть поступатися щедрівкам і могли просто примкнути до них як менш усталений вид до більш усталеного. Причому, судячи з ритмомелодики, на момент їхнього формування була вже відома як щедрівкова, так і колядкова традиція, бо саме вірш останньої вони взяли собі за основу.

Інакше з колядками. Їхній вплив на волочобні пісні такий же природний, як природний дівочо-парубочий паритет в обрядовій сфері. А спільного між ними – тільки всього, що шлюбні мотиви. Далі ж – поки хлопці «воюють», дівчата садять зелене вино, леліють руту, стережуть яблука. В цей час вони не прядуть, не тчуть і не шиють, бо то зимова робота, а в колядках буває весна. І тематично, і сюжетно вони далекі своїм змістом від тих весняних пісень, у яких дівчата полють чи жнуть. Найперше – дотриманням дівчатами цноти, що відповідає нормам цивілізованої моногамії. Ні в вородайках, ні в рогульках, ні в купалах, ні в жнивварських піснях цього нема. Отже, ці дівочі колядки, вочевидь, поступаються в давності і перед ними. Більше того, що одна з весняних пісень із показовим для розуміння функцій весняної календарної поезії мотивом відправлення достойних хлопців «в старці» та залишення в межах села лише «свинопасів», яка збереглася на Центральному Поліссі, зберегла й щедрівковий стрій (4+4):

*Ой по весні, по веснянці
Пошли наши хлопци в старци,
Зосталися свинопаси –
Ото, девкі, женіхі наши*²⁹

Такі пісні могли виконуватися дівчатами лише після виконання хлопцями волочобних, після чого хлопці, якщо вірити фольклорним текстам, відправлялися в мандри, тобто гуртувалися, за М.Грушевським, «в

²⁹ Поліська дома. – Вип. 2: Весна. – С. 174.

організації нежонатой молодіжи», які, на думку вченого, «в якихось формах існували у нас ще перед розселенням»³⁰. Правильність нашого припущення, що їхні волочобні пісні виникли приблизно в той же час, що й колядки дівчатам, підтверджує й та обставина, що сам мотив парубочих громад реалізується лише в ритміці (5+5):

*А в лісі, в лісі, в зеленім гаю,
Росте дубочок тонкий високий,
Під тим дубочком ясна світлонька,
А в тій світлоньці тисові столи,
За тим столиком сімсот молодців,
Радоньку радять, судоньку судять*³¹.

Додому ці «сімсот молодців» повертаються тільки напередодні жнив. Мотиви їхнього повернення, а крім того – й похідного побуту, крім колядок, у глузливому тоні згадуються в купальських піснях-дотинках.

Колядковий розмір має пізніше походження, як і традиція дождатися саме своїх хлопців, а не тих, які під боком. В цьому і вбачаємо головний жанровизначальний елемент колядок з точки зору їхнього змісту.

Що ж до генези самої колядкової традиції, то її визначає вже сама кількість пісень, звернених до дівчат. Вони й склали основу жанру. Виразні сліди м'якого клімату, який сприяє вирощуванню винограду, в цих піснях та існування національної, а не регіональної традиції цих творів може слугувати добрим доказом

³⁰ Грушевський М. Історія української літератури. – Т. 1. – С. 249.

³¹ Килиник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. – Вінніпег; Торонто, 1964. – Т. 1. – С. 88

того, що їхній канон сформувався ще до розселення слов'ян із берегів Дунаю.

Отож, історично атрибутовані образи та географія основних мотивів свідчать про те, що колядки та щедрівки – це генетично різні жанри, які уподібнилися не так давно тільки в культурно-історичних умовах України і лише на цих теренах сприймаються сьогодні як єдиний жанр.

Збирання й дослідження щедрівок з Волині

Народна пісенна спадщина Волині неодноразово ставала предметом зацікавлення українських і зарубіжних вчених. Потрапляли в поле їх зацікавлень і щедрівки.

Ще в записах З. Доленги-Ходаковського, виконаних в першій чверті XIX ст., під текстами щедрівок можна помітити назви волинських поселень Млинова, Поріцька, Любара: «Ой рано, рано кури запіли» (прубкові), «Прилітала ластівонька», «Остроже, остронош двір» та «Ой на річці, на бистриці».

1869–1870 рр. на Волині працювала експедиція П. Чубинського, яка охопила вздовж р. Случ Новоград-Волинський і Старокостянтинівський повіти. Далі маршрут пролягав на Бессарабію і Польщу. На зворотньому шляху П. Чубинський побував у Кременецькому, Дубенському, Володимир-Волинському повітах Волинської губернії, містах Ковелі, Луцьку, Рівному, Овручі, Малині. Взимку 1869 р. дослідник відвідав Ковельський, Луцький, Рівненський, Овруцький повіти Волинської губернії.

Результатом цієї широкомасштабної експедиції стало семитомне видання «Трудов этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Российским географическим обществом» (Т. 1–7; 1872–1879), та «Календаря Юго-Западного края».

Третій том «Трудов этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край», укладений П. Чубинським, який побачив світ 1872 року, складала календарна поезія. Значну частину книги займають зимові календарні пісні. Збірник містить понад два десятки щедрівок, записаних на Волині в Луцькому, Острозькому, Заславському та Старокостянтинівському повітах. По п'ять записів зроблено у с. Дубищі Старокостянтинівського повіту та Городку Луцького повіту; у с. Кривині Острозького – три; Слауті, Краснопілці, Любарі – по два, у с. Вачові, с. Губенці, с. Тубельцях Заславського повіту – по одному.

Щедрівку «Ой на річці, на Ордані» П. Чубинський зафіксував у селах Вачові Заславського та Краснопілці й Дубищі Старокостянтинівського повітів, «Щедрий вечір, пане господарю» – у Любарі Новоград-Волинського повіту. У с. Краснопілці Старокостянтинівського повіту записана й пісня «Понад дороги лежать облоги», а її варіанти – в Слауті Заславського і Кривині Острозького повітів. Тексти з мотивом сватання «Пуд сінцем, пуд новим» у с. Городок Луцького

повіту, а «На Ордані в новій стані» – в с. Губенець Заславського.

Щедрівку «Ой рано, рано кури запіли» виявлено в Городку Луцького повіту, «А в нашого господаря стоїть явір серед двора» – у с. Дубиці Старокостянтинівського повіту У цій же місцевості П. Чубинський записав щедрівку «Ой на річці, на Ордані».

Щедрівки «Пішла Марія, гукаючи» (с. Кривин Острозького повіту) та «Ходила Марія а по всьому світу» (с. Тубельці Заславського повіту) подано в «Трудах» як варіанти щедрівки «Як ходила Панна по саду».

У Кривині зафіксовано й дитячу щедрівку «А в печі пирожки пекли».

У третьому томі «Трудов» П. Чубинський описує й окремі елементи волинських новорічних звичаїв та обрядів. Ареал записів доволі широкий – від південно-східних районів Волині до північно-західних. Що ж до якості матеріалу, то в ньому, на жаль, багато пропусків. Вже в наші дні, подані в томі етнографічні відомості було перевидано окремою книгою – «Календар народних звичаїв та обрядів» (1993).

«Сборник материалов по малорусскому фольклору» (1902), упорядкований О. Малинкою, подає лише дві щедрівки з Волині: «В полі, в полі плужок горе» (с. Плужне Острозького повіту) і «Чи є дома пан господар?» (с. Кучманівка Заславського повіту).

1903 року вийшла друком праця В. Кравченка «Етнографічні матеріали. Пісні, хрестини та весілля. Том II». Щедрівки вченому записали його кореспонденти у селах Забріддя, П'ятки, Буки, Курозвани

Житомирського, Клепачі Острозького повітів. До збірника увійшли тексти господареві – «Пане господару, чи єсть ти вдома?»; «Щедрий вечір, добрий вечір» дівчині – «Прилетіла ластівонька», «Прилітала зозуленька» та дитячі «А в тій хаті козу луплять», «Батько сварився, щоб я не барився».

Збирав фольклорно-етнографічні матеріали Волині польський вчений О. Кольберг. У його праці «Wołyń: obrzędy, melodye, pieśni», (1907) подаються щедрівки з нинішнього Радивилівського району («Гей, вечір добрий, пане господару, від тебе», «Щедрий вечор, добрий вечор», «Ой на ріці, на Ситниці», «Ой в стайні, в стайні не місяць сяє»).

Записи XIX початку XX століття охопили майже усю етнографічну Волинь. Чимало збірників, що містять колядки та щедрівки, вийшло другій половині XX століття.

1965 року у багатотомній серії «Українська народна творчість» вийшов черговий том за упорядкуванням О. Дея «Колядки та щедрівки (Зимова обрядова поезія трудового року)», який, попри певні цензурні застереження при відборі текстів та елементи редактування, вважався академічним. Сьогодні це найповніше видання колядок та щедрівок.

У книзі узагальнено переважно друковані джерела зі збірників З. Доленги-Ходаковського, А. Метлинського, В. Антоновича та М. Драгоманова, П. Чубинського, Б. Грінченка, В. Кравченка, О. Малинки, Я. Головацького, О. Кольберга, К. Квітки, І. Колесси,

Ф. Колесси, Г. Купчанка, Л. Плосайкевича та Я. Сенчика, А. Рубця, М. Соболевського, В. Ступницького, В. Гнатюка, В. Шухевича, В. Щепотьєва, Л. Яценка; альманаху «Русалка Дністровая», «Сборника Харьковского историко-филологического общества» (1907), «Матеріалів до української етнології» (1916), журналів «Киевская старина» (1882–1906), «Літературно-науковий вісник» (1898–1918), «Записки Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка», «Известия отделения русского языка и словесности», «Живая старина», «Этнографическое обозрение», «Этнографический сборник» (1901, 1906). Меншу частину становлять рукописні матеріали з фондів Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського Академії наук України, відділу рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Академії наук України, відділу рукописів Державної публічної бібліотеки УРСР. На думку багатьох дослідників, сюди увійшли найкращі з художнього боку зразки цього жанру з усіх українських земель, записані за весь час існування української фольклористики.

Увійшли сюди й волинські щедрівки в записах В. Кравченка і В. Доманицького.

Дві щедрівки з Волині подає в своєму збірнику «Пісні з Волині» (1970) О. Опшуркевич. На жаль, до волинських укладач назвою книги відніс і чимало поліських щедрівок.

Збірник «З народної творчості Волині» (1978) містить дві щедрівки з с. Горанка: «Ой рано, рано куроньки піли» та «По садочку походжала».

У перші роки української незалежності національне відродження пожвавило й процес зацікавлення фольклором. За відсутності цензури покращилася справа видання фольклорних збірників, хоч тут же впала їхня якість. Серед тих, хто першими проторували шлях національного відродження у популяризації народної творчості, було чимало дилетантів. Деякі з них зійшли з цієї стежки після перших своїх книг, а деякі відчували смак і продовжують свою невдячну справу й до цього часу. Тим часом ні досягнути всі ці видання увагою, ні згадати, не образивши авторів, нема можливості. Тому наш перелік усього, що вийшло в роки незалежності й на волинських теренах, буде далеко не повний.

Південно-східна частина Волині представлена збіркою «Колядки. Щедрівки», яку упорядкував О. Царик (1991). Вона містить 9 щедрівок, записаних переважно у м. Шепетівці та навколишніх селах: «Ой у полі плужок оре», «Ой у полі виросла ялина», «Добрий вечір тобі, пане господарю» (с. Сошки), «Дорий вечір всім нам» (с. Купино), «По всьому світу стала новина», «Прийшли щедрувати до вашої хати», «Ой рано-рано кури запіли», «Добрим людям на здоров'я» «Ой сивая та й зозуленька». Більша частина щедрівок має християнські напластування.

Збірка «Зіронька ясна на небі сяє: Колядки та щедрівки Рівненщини» (1993), яку упорядкував М. Федоришин, містить 19 текстів щедрівок, записаних у Здолбунівському, Дубровицькому, Рокитнівському, Корецькому районах Рівненської області.

Щедрівки з Шумського і Кременецького районів Тернопільської області подано в збірнику «Нова радість стала: Різдвяні, новорічні та йорданські свята на Тернопільщині. Випуск I» (1993). Волинь у ньому репрезентують тексти: «Ластівонька ряба-біла» (с. Загайці Шумського району), «Чи є вдома пан господар?», «Мур при дорозі, нові ворітечка», «Ой добрий вечір, пане господарю» (с. Бриків Шумського району), «А я знаю, що пан дома» (с. Млинівці Кременецького району), «Ой я знаю, що пан вдома», «Добрий вечір тобі, пане», «Світи, місяченьку, небо, землячку», «Я вам, дядюню, та й защедрую» (с. Мала Андруга Кременецького району).

Збірка «Пісні Рівненщини» має в своєму складі щедрівки, записані у селах Корнин і Нова Мощаниця Рівненського району: «Чи є вдома пан господар?» та «Ой на річці, на лататті».

Є волинські тексти й серед 14 щедрівок, які потрапили у навчальний посібник В. Ковальчука «Календарно-обрядові пісні Рівненщини» (1994).

Кілька пісень цього жанру знайшли місце і в збірнику з химерною назвою «Календарні пісні Великої Волині» (1997). Що за Велика Волинь і чи більша вона за Великоросію, на основі текстів з сіл Аршичин Млинівського і Новий Корець Корецького районів Рівненської області, уявити важко.

Деякі особливості обряду щедрування на Волині можна знайти у збірках «Зіронька ясна на небі сяє» (1993), «Календарно-обрядові пісні Рівненщини» (1994), «Календарні пісні Великої Волині» (1997).

Доповнюють джерельну базу, представлену друкованими матеріалами, рукописні фонди. На жаль, академічні стають з кожним роком все важче доступними у т.ч. й для фахівців. Багатство фольклорних матеріалів на місцях мали б забезпечити фольклористичні практики, які з цією метою і вводилися в навчальні плани філологічних факультетів у 70-х роках ХХ ст. Тепер, користуючися правами автономного вирішення деяких питань, багато навчальних закладів зліквідували цей розділ філологічної освіти, в інших він зберігся лише на формальному рівні, тому матеріали належним чином навіть не зберігаються, не кажучи вже про подальшу обробку та облік. Тимто основними фондоутворювачами залишаються все ті ж академічні установи.

У рукописних фондах Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського НАН України у фонді В.Гнатюка зберігається п'ять щедрівок з Волині: «Ой на горі, на камені», «Там бігла N по риночку», «Плине, плине кленовий листок», «Ой на річці, на Ордані», «Чи є вдома пан господар?». Конкретного місця запису збирач не фіксує, зазначає тільки регіон, і то лише на титульному аркуші.

Фонд Кабінету музичної етнографії містить записи М. Неказаченка з Острозького повіту, Л. Ленчівського з с. Карабіївка Старокостянтинівського, К. Квітки з с. Карпівці Чуднівського повітів: «Ой на річці, на Ірдані», «Вилітала ластівонька», «Там бігла N по риночку», «Ой у полі плужок оре», «Красна панна сад садила», «Ой у полі

на стодолі», «Васільова маті пошла щедроваті», «Плине, плине клинівий листок», «Щедрий вечір, сьвятий вечір».

У матеріалах О. Вітренка зберігається 16 текстів волинських щедрівок. Записані вони у с. Крупа Луцького району, містах Ледухові та Крем'янці: «В нашої Марусі є три городочки», «Рясна, рясна калина в лузі», «Ой воїн, воїн Федько панін», «Ой котилася ясна зоря», «Там на вулиці, коло криниці», «Пане господарю, не прогнівайся», «Маруся красна, волойки пасла в ялині», «Ой чи є вдома наш пан господар?», «Ой ясна зора на небі згора», «Ластівонька прилітає», «Ой рано, рано куроньки піли», «За горою там дзвін дзвонить», «Добрий вечір, пане господарю, ми в тебе», «Ой за горою дві зозуленьки ячмінь жнуть», «На добрий вечір, пане господарю, до тебе».

Зберігається в рукописних фондах інституту й двотомний фольклорно-етнографічний збірник «Волинське Надбужжя», що його уклав М. Корзонюк 1987 року. У ньому 11 щедрівок, записаних у селах Литовеж, Бужанка та Млинище Іваницького району Волинської області. Усього зафіксовано 18 текстів, серед яких трапляються й з поліських районів Волинської області (Турійського, Ківерецького). Із них більшість становлять тексти дівчині: «Красна панна по саду ходила», «На вигоні березонька», «Там у садочку росла лілія» «Прала Маруся шовкові хустки на льоду», «Пасла Маруся сивії воли в ялині», «За воріттям зелен явір», «Там у садочку пава ходила» (з

рефренами), «Ой у Марусі під віконечком», «Ой на горі терем стоїть». Трохи менше текстів парубкові: «Ой на річці, на Вордані», «У Бердичеві славному місті», «Що се світить в новій стаєнці?», «Ой рано, рано кури запіли», «Ой у полі при дорозі», «Пішов Василько рано з косою». Господареві адресована лише одна – «Ой чи чуєш, господарю?». Є в цьому зібранні один текст «кугутання» («Кугу-гу, на новее літо»), традиція якого продовжується на Підляшші, не оминаючи, звісно й західнополіських Володимир-Волинського та Любомльського районів. Ритмосклад пісень, як уже видно з наведених назв, – (4+4), (5+5). Отже, є серед них не лише щедрівки, а й колядки. Регіональну особливість становить ритмосклад пісні (5+5+3), який крім Волині трапляється й у Польщі та Литві («Прала Маруся шовкові хустки на леду», «Пасла Маруся сивії воли в долині», «Ой у Марусі під віконечком зельона... Зельона яблунь червоне ябко зродзіла», «Пішов Василько рано з косою»).

Копія цього рукопису, а також опрацьований і підготовлений до друку з нашими примітками примірник зберігається й у фондах Інституту культурної антропології (архів ПВНЦ).

У 90-х роках фонди ІМФЕ поповнилися записами Л. Іванникової. Серед них – і записи волинських щедрівок: «Ой на річці, на Ордані», «Щедра, щедра щедрівниця», «За горою, за високою» з с. Губчі Старокостянтинівського району Хмельницької області, «За горою там дзвін дзвонить», «Мур при дорозі, нові

ворітечка», «Ой нагорі під калиною» «Ой у полі пшениченька» (с. Турковичі Дубенського району Рівненської області), «Ой у полі плужок оре», «Стоїть церковця та й на схід сонця», «Щедрик, щедрик, щедрівника» (с. Сенігів Шепетівського району Хмельницької області), «Що на Дунаєчку да й на бережечку» «Стояла береза тонка і висока».

Найбільшу кількість щедрівок з Волині зберігають фонди Інституту культурної антропології в м.Луцьку. Загальна їх кількість налічує 64 тексти. Вони й склали основу цього збірника. Паспортизація, додана до кожного з текстів, позбавляє потреби описувати їх детально.

Записи охоплюють переважно територію західної Волині (Луцький, Володимир-Волинський, Локачинський, Іваницький райони Волинської області; Демидівський, Млинівський, Дубенський, Здолбунівський, Радивилівський – Рівненської, Кременецький – Тернопільської, Радехівський, Сокальський, Бродівський – Львівської).

З погляду дослідження регіональних особливостей щедрівок, які побутують на Волині, заслуговує на увагу стаття Ю. Климця «Величально-побажальні символи у колядках і щедрівках Волині». У ній дослідник розглядає основні образи-символи, які трапляються в текстах південної смуги регіону.

Спорідненість текстів з Підляшшя з волинськими висвітлено у статті В. Головатюк «Українська обрядова пісенність Підляшшя в етнографічному контексті (Зимовий цикл)». Хоч авторка в основному

використовує колядковий матеріал, і лише побіжно зупиняється на щедрівках, бо такі вже особливості побутування цих жанрів у досліджуваному регіоні, тут згадано в цьому контексті й щедрівки, переважно ті, які виконують під час обходу з «Козою». Зазначено у статті місцеву назву новорічного дійства – «гоготуха», «голотуха», на яку до цього звернув увагу І. Мацієвський.

Як бачимо, індивідуальність щедрівкових традицій кожного села дуже помітна. Однак відбувається вона не так на рівні мотивів, як на текстовому рівні.

Особливості волинських щедрівок на межі II–III тисячоліть

Все тече, все міняється, – любили повторювати наші предки. Міняється фольклорна традиція. Змінюється місце фольклору в суспільному житті. Міняються й тексти щедрівок та частотність виконання кожної із них. Сучасну традицію заповнили найновіші із них – псалми XVII – XVIII ст. Досліджуючи побутування зимової календарної поезії на Підляшші, В. Головатюк наголосила на тенденції постійного скорочення зимових обрядових текстів. Зрештою це стосується й інших регіонів, Волині в тому числі. Це легко помітити і в нашому збірнику, де на один повний текст випадає два-три усічених.

Простою перегляду заголовків досить для того, щоб помітити, що в збірниках попередників та архівних зібраннях вони повторюються вкрай рідко. І то найчастіше – пізні за походженням – ті, які в основі змісту мають

релігійну тематику («Ой у полі плужок оре», «Ой на річці на Ордані») або ж привітального характеру («Щедрий вечір, добрий вечір», «Щедрий вечір, святий вечір», «Добрий вечір, пан господарю, ми в тебе»). Найновіші записи М. Корзонюка й Л. Іванникової теж не дуже збігаються з нашими. Причина, вочевидь, лише в одному – в географії. Імпровізаційний елемент, який просто панував над текстами привітальних пісень, сприяв виробленню місцевого репертуарного канону. Уплив цього фактору й відображають записи фольклористів. Місця ж запису, як неважко переконатися з цієї статті, в жодному з випадків не збігаються повністю. Принаймні їх зроблено в різних селах.

Стабільніше використання мотивів. Їхне коло рідко розширюється чи істотно звужується. Міняються хіба пріоритети в використанні тих чи інших. Не виділяючи окремо колядкових та окремо щедрівкових, О. Потебня на другу половину XIX ст. піддав науковому аналізу такі з них: колядники (ластівка, зозуля) будять господаря, сповіщають радість на дворі (оборі); зоря кличе, сповіщає звістку, радість; три радості, які дарує Бог (цар); воли (золоторогі), плуг (золотий), оранка, сіяння; золота рясa (роса); чудесне дерево, з нього три користі; вітер відносить вінок; дівчина біль білить; пав'яний вінок.

В сьогоденному вжитку Волині вже нема й згадки про зорю, яка кличе хлібороба в поле, ні про золоторогих волів та золотий плуг, про чудесне дерево з золотою корою. Рідко, але співається про дерево з золотою росою (березу, вербу).

Волинські тексти в зібранні П. Чубинського акцентують увагу на мотивах парубка-плугатаря, парубка-мисливця, дівочої краси, золотої кори.

Через століття в Крупі біля Луцька та Ледухові біля Крем'янця, судячи з матеріалів, які записав О. Вітренко, користувалися популярністю мотиви: троє сватачів до дівчини, дівчина пишається своєю красою, три дарунки, допомога від милого, дівчину приймають то за попівну, то за королівну; три дороги для парубка, облога міста, чудесний кінь; господар золото віє, величання врожаю.

У добірці М. Корзонюка, датованій 1987 р.: величання господаря; дівчина садить лілію для милого, збирає золоту росу, допомога від милого, пав'яний вінок; парубок продає коня, змія пророкує парубкові шлюб, парубок їде по наречену, на полвання, три дороги для парубка, косіння сіна.

У нашому збірнику, хоч за кількістю матеріалів, зібраних на Волині він найбільший, перелік основних тем, за невеликими виїмками, все той же: величання сім'ї господаря, побажання здоров'я родині, господар готується до частування щедрівників, приплід худоби, парубок попасає коня чи косить овес для нього перед походом та гуляє водночас з трьома дівками, розмова парубка з конем про закінчення парубкування та військових подвигів, парубок збирається в похід по дівчину, парубок розбиває золоті ворота та бере від царя дівчину, парубок просить батька визволити його з полону на галерах, дівчина викупляє милого з неволі

(схоже, що з війська), дівчина вирощує лелію для милого, дівчина хоче бути гарною, як квітка, дівчина бере льон до ночі та шукає дороги до сім'ї і до милого, дівчина збирає павине пір'я на вінок, паничі беруть дівку до вінця, загублену дівчиною під час прання хустку знаходить милий, Господь-ратай, Божа Мати випускає грішні душі на святу вечерю, три ангели будують церкву, три церковці з мощами святих, випрошування щедрівниками сала й ковбаси, запасання бичка за ковбасу, загибель колядника, який поліз на гору по сало.

Добре видно вже з переліку мотивів, наскільки додалося до них християнських. Інші, якщо й не фіксувалися збирачами на Волині, то добре відомі в інших куточках України. Вочевидь, з південніших країв примандрували до нас козацькі про славні битви з ордою та турками, невідомо звідки походять мотиви про галерника, який просить батька викупити його з неволі. Може, він і місцевий, адже волинський полон татарів лише з Волині в часи союзу Богдана Хмельницького з ханом Гіреєм становив понад 10 тис. населення. Аналогічний мотив, в якому хлопець, сидячи на крісlecky у Львові, пише листи родичам з проханням визволити його з неволі досить оригінальний і дуже нагадує реалії військової служби в австрійському війську.

Якщо ж поглянути на сукупність мотивів більш узагальнено, то вони не виходять за рамки тем, які визначив Ф. Колесса. Колядні та щедрівкові мотиви

вчений згрупував у п'ять розділів: хліборобські (господарю, господині), воєнні та мисливські (парубкові), колядки з казковим та фантастичним підкладом (про сонце, місяць, зорі; герой будує церкву з допомогою коня; герой хоче застрілити сокола (змію, оленя); колядки любовного змісту. Найповажніше місце, на думку Ф. Колесси, в українських обрядах та піснях все ж посідає аграрний елемент. Домінує він і серед волинських щедрівок.

Цікавий розклад має складоритміка волинських щедрівок. Серед адресованих господареві нам трапився лише один зі складом (6+6). Все решта (4+4). Серед адресованих синам – половина – (4+4), половина – (5+5). Дівчині відповідно з розміром (4+4) лише третина, основну ж масу становлять зі складоритмом (5+5) та зрідка трапляються з побудовою (5+5+3). Травестійні щедрівки найчастіше мають в основі шестискладник – (6+6), (3+6), ритмобудова (4+4) – друга за частотністю використання, рідко трапляється п'ятискладова строфа. У християнізованих (апокрифічних) щедрівках-псалмах найпоширеніший розмір (4+4), за ним іде (5+5), рідко трапляється (6+6).

Здається, існує якась закономірність між сполучуваністю форми і змісту. Найяскравіше це проявляється на щедрівках псалмах. У тих із них, де основною дійовою особою виступає Господь, основна складоритмічна побудова – (4+4), де Божа Мати – (5+5). Отже, вони, маючи в основі мотив оранки,

цілком наклалися на канву чоловічих ритмів, можливо, що й маршових та й не тільки, інші ж з мотивом кугутання не роблять різниці в тому, чи то «Василева мати пішла когутати» чи «Пречистая Мати по світу ходила». Відтак можна говорити про дві парадигми щедрування – для чоловіків та парубків – (4+4) та для дівчат і часом жінок – (5+5).

Не важко помітити, що залежно від ритмобудови варіюються й основні мотиви. Не відчувається такої залежності лише на щедрівках для парубків. Один і той же мотив у них реалізується як у розмірі (4+4), так і (5+5). Часто навіть зміст буває ідентичний: «Хто то світить в новій стайні?» – «А хто то світить й у новій стайні?». З цього прикладу неважко зрозуміти, яким чином відбулася ампліфікація розміру. Мотив дороги в цих щедрівках завжди співмірний розміру (4+4). Косовиця, безтурботне гуляння парубка в гурті дівчат, розмова з конем про майбутнє одруження виконуються в розмірі (5+5). Аналогічно дівочі. Уреальнюється майбутній шлюб лише в піснях із розміром (4+4). У щедрівках, виявлених на Волині, цей план помічено серед мотивів, в яких дівчина збирає золоту росу та приїжджі паничі забирають дівку до шлюбу. Складені ж у розмірі (5+5) оспівують сам процес дівування або лише його початок.

У них дівчина вирощує лелію, мріє стати вродливою, збирає пир'я на вінок, носіння якого дозволяє їй брати участь у танцях, любить трьох парубків, але переваги поки що не віддає жодному, і нарешті – губить хустку, яку знаходить милий.

З усього видно, що були вітальні пісні як до гуляння, так і до одруження. Відрізнялися вони, принаймні на Волині, як змістом, так і складом.

Виконувалися, схоже, теж не в один і той же час. У піснях із ритмоскладом (4+4) коли паничі приїжджають по дівчину, вона найчастіше саме жне пшеницю. Це ж могло тривати аж до пізньої осені (у жнивварських піснях – аж до Михайла). Чи не іній нагадує й золота роса на деревах у щедрівках для дівчини. Прання хусток на льоду, після чого дівчина робить свій вибір на користь хлопця, який їй допомагає – теж явно зимовий мотив. Що ж до інших у розмірі (5+5), то пир'я пава ронить влітку, як і інші птахи, коли їм стає загаряче. В цей же час можна попасати коня, косити сіно та вирощувати квіти.

Тож, незважаючи на те, що обидва види пісень належать до так званих обхідних обрядів, ще раз переконуємося, що не лише за формальними ознаками, а й за календарною атрибуцією основних мотивів, це цілком відмінні жанрові різновиди календарно-обрядової лірики.

В. Давидюк

ЩЕДРІВКИ ГОСПОДАРЕВІ

Чи є вдома пан господар?

Чи є вдома пан господар?
 Святий вечір, щедрий вечір!
 А я знаю, що є вдома,
 Святий вечір, щедрий вечір!
 Ой сидить він кінець столу,
 Святий вечір, щедрий вечір!
 Біля його жінка його,
 Святий вечір, щедрий вечір!
 Біля жінки – дітки його,
 Святий вечір, щедрий вечір!

*с. Ліски Володимир-Волинського району
 Волинської області*

---

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Чи є вдома пан господар?

Чи є вдома пан господар?
Щедрий вечір, добрий вечір
Усім людям на здоров'я*.
 Сидить собі біля стола,
 А на ньому шуба нова.
 А в тій шубі калинонька.
 В тій калитці сто червінців.

*с. Поромів Іваницького району
 Волинської області*

---

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Чи є вдома пан господар?

Чи є вдома пан господар?
Щедрий вечір, святий вечір*.
 Сидять вони куля столу,
 Їдять кутю пшеничную.
 Куля його жина його,
 Куля неї дітки єї.
 Дай вам, Боже, всім здоровля
 І добра у хату повно.

*с. Перекалі Демидівського району
 Рівненської області*

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой чи є, чи нема пан господар дома?

Ой чи є, чи нема
 Пан господар дома?
 Щедрий вечір, добрий вечір,
 Пан господар дома.
 Ой нима, ой нима,
 Тай поїхав до млина.
 Щедрий вечір, добрий вечір
 Тай поїхав до млина.
 Тай муки спетлювать,
 Меду-пива купувать.
 Щедрий вечір, добрий вечір,
 Меду-пива купувать.
 Меду-пива купувать,
 Щедрівників частувать.
 Добрий вечір, щедрий вечір,
 Щедрівників частувать.

*с. Іванівка Іваницького району
 Волинської області*

Знаєм, знаєм, хто є вдома

Знаєм, знаєм, хто є вдома,
Щедрий вечір, добрий вечір*.
 А є вдома пан господар.
 Сидить собі кінець столу,
 Їсть кутицю пшеничную,
 П'є водицю криничную.
 Коло нього жінка його.
 Коло неї діти єї.
 Пан господар, як виноград.
 Господиня, як калина.
 А діточки, як квіточки.

*с. Старий Почаїв Кременецького району
 Тернопільської області*

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Щедрий вечір, добрий вечір

Щедрий, щедрий, щедріочка,
 Прилетіла ластівочка.
 Стала собі щибитати,
 Господаря викликати.
 Вийди, вийди, господарю,
 Пудивися на кошарою.
 Там увечки пукутились,
 А ягнята народились.
 Щедрий вечір, добрий вечір,
 Добрим людям на здоров'я.

*с. Шнирів Бродівського району
 Львівської області*

Ластівонька прилітала

Ластівонька прилітала,
Щудрий вечер, святий вечер*.
 У віконце заглядала.
 Чи є вдома пан господар.
 А він сидить біля столу,
 Біля нього жона його,
 Біля неї дівки її.
 Держить ложку золотую,
 Їсть куті цю солодкую.
 Сам господар, як виноград.
 Господиня, як калина.
 А діточки, як цвіточки.
 На те слово, бувайте здорові,
 Бувайте здорові, пану господарю.

*с. Воцатин Володимир-Волинського району.
 Волинської області*

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Прилетіла зозуленька

Прилетіла зозуленька
Щедрий вечер, добрий вечер*.
 Сіла вона край окенця:
 – Вийди вийди, господарє,
 Подивися на кошари,
 Чи корови потелились,
 Чи ягнятка народились ...

*с. Студінка Дубенського району
 Рівненської області*

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Щедрик, щедрик, щедрівочка

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати:
– Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару,
Там овечки покотились,
А ягнички народились.
В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей

*с. Окорськ Локацького району,
Волинської області*

Щедрик, щедрик щедрівочка

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала вона щебетати,
Господаря викликати:
– Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару,
Бо овечки покотились,
А ягнички народились.
В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей.

*с. Пляшева Радивилівського району,
Рівненської області*

Щедрий вечір, святей вечір

Щедрий вечір, святей вечір.
 Ой піду я щедрути,
 Ой піду я щедрути.
 Мусять міні щось дати.
 Сидить господар каля столу,
 Його хазяйка каля його.
 Вийди, вийди, господарє,
 Подивеся свої кошари.
 І говічок повне стадо,
 А корівок повне подвір'їчко.
 Вийди, вийди, господарє,
 Поклеч свою господиню.
 Поклеч свою господиню,
 Подивеся на свою...

*с. Тумин, Локацького району
 Волинської області*

Щедрий вечір, добрий вечір

Щедрий вечір, добрий вечір
 Добрим людям на здоро...
 А я знаю, що пан дома.
 Сидить собі кінець сто...
 Сидить собі кінець стола,
 А на йому шуба лю...
 А на йому шуба люба,
 А в тій шубі калито...
 А в тій шубі калиточка,
 А в тій калитці сім черві...
 А в тій калитці сім червінців,
 Усім дітям по черві...
 Щедрий вечір, добрий вечір
 Добрим людям на здоро...

*с. Буяні Луцького району.
 Волинської області*

Щедрий вечір, святий вечір

Щедрий вечір, святий вечір,
 Ой на горі стоїть церковця,
 Щедрий вечір, святий вечір!
 У церковці три уконці,
 Щедрий вечір, святий вечір!
 У віконці – ясне сонце,
 Щедрий вечір, святий вечір!
 У віконці – ясний місяць,
 Щедрий вечір, святий вечір!
 В третім уконці – ясні зірки,
 Щедрий вечір, святий вечір!
 Ясні зірки, то там дітки,
 Щедрий вечір, святий вечір!

*с. Кислин Локацького району
 Волинської області*

Господароньку, гречний паноньку

Господароньку, гречний паноньку,
Щедрий вечер, святий вечер*.
 Кличе тя Господь на порадоньку.
 Дарує тобі три доли в поли.
 Першая доля – щастя-здоровля.
 Другая доля – жито-пшениця.
 Третья доля – всяка пашниця.
 За сим же словом вставайся здоров.
 Не сам собою – з дітьми, жоною,
 З дітьми, жоною, всею челяддю.

*с. Мукані Радехівського району
 Львівської області*

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой дзвін дзвонить, місяць сходить

Ой дзвін дзвонить, місяць сходить,
 Наш панойко лад наводить.
 Наш панойко все складає,
 Всі скрині перебирає.
 А що краще – собі бере,
 А що гірше – слугам дає.
 Щедрий вечір, добрий вечір,
 Добрим людям на здоров'я.
 Ой дзвін дзвонить, місяць сходить,
 До господаря приходить.
 К господарю прибуває,
 Подарочків сподіває.
 – Вийди, пане, з своєї хати,
 Місяченька привітати.
 Винось надвір оксамитки,
 Добрі наїдки - напитки.
 Та винось ще дров без пору,
 Щоб не було поговору.
 Щедрий вечір, добрий вечір,
 Добрим людям на здоров'я.

*с. Литини Луцького району
 Волинської області*

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

ЩЕДРІВКА ГОСПОДИНІ

Господиня рано встала

Господиня рано встала,
 Щедрий вечір, святий вечір.
 Рано встала на Йордана.
 Рано встала в печі палє,
 В печі палє, воду гріє.
 Воду гріє, столи мие,
 Столи мие, вимиває.
 Столи мие вимиває,
 Бо гостойкув сподіває.
 Перший гостьо – то сам Господь.
 Другий гостьо – сам батенько.
 Третій гостьо – рідна мати
 Прийдуть нині вечерати.

*с. Вишнів Горохівського району
 Волинської області*

ЩЕДРІВКИ СИНАМ

Світить їо в новій стаєнці

Світить їо в новій стаєнці
Світить, світить місяченько,*
 А там Васьо коника сідлає,
 А батенько присвічує,
 Присвічує, відвітує:
 – Кудя їдиш, мій синочку?
 – За гороньку по дівоньку.
 Не до тої, шо в корчмі гуляє,
 Тільки тую, шо в полі на жнивї,
 Шо в полі на жнивї, на широкїй нивї.
 Шо за нею жміньочки густенько,
 Жміньочки густенько, снопики частенько,
 А купоньки в три радоньки.

*с. Воцатин Володимир-Волинського району
 Волинської області*

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Під дубиною, під зеленою

Під дубиною, під зеленою
Щедрий вечір, під зеленою*.
 Там Сашуньо коня попасав,
 Коня попасав і в дудочку грав.
 Прийшло до нього аж три дівоньки.
 Одна любила – коня купила.
 Друга любила – пісень навчила.
 Третя любила – дудку купила.
 Під дубиною, під зеленою,
 Там Сашуньо коня попасав.
 Коня попасав, в тую дудку грав.
 В тую дудку грав, тих пісень співав.

*с. Пляшева Радивилівського району
 Рівненської області*

*Рефрен та другий піввірш повторюються після кожного рядка.

Хто рано встає, тому Біг дає

Хто рано встає, тому Біг дає,
 Щедрий вечір, тому Біг дає.
 Коля рано встав, три свічки дістав,
 Щедрий вечір, три свічки дістав.
 При першій свічці коня осідлав,
 Щедрий вечір, коня осідлав.
 При другій свічці сам ся убирав,
 Добрий вечір, сама ся убирав.
 При третій свічці з двору виїжджав,
 Щедрий вечір, з двору виїжджав.
 Хвалився конем перед королем,
 Щедрий вечір, перед королем.
 У мого коня золота грива,
 Щедрий вечір, золота грива.
 Золота грива коня укрила,
 Щедрий вечір, коня укрила.
 У мого коня срібні копитця,
 Щедрий вечір, срібні копитця.
 Срібні копитця камінь лупають,
 Щедрий вечір, камінь лупають.
 З того каменя церкву будують,
 Щедрий вечір, церкву будують.
 Церкву будують з трьома банями,
 Щедрий вечір, з трьома банями.
 З трьома банями, з трьома хрестами,
 Щедрий вечір, з трьома хрестами.
*с. Залижня Сокальського району
 Львівської області*

В полі криничка травой обросла

В полі криничка травой обросла,
 Щедрий вечір, травой обросла.
 Ой там Сашуньо коника пасе,
 Щедрий вечір, коника пасе.
 Коника пасе, на дудку грає,
 Щедрий вечір, на дудку грає.
 На дудку грає, пісень співає,
 Щедрий вечір, пісень співає.
 Прийшла до його матінка його,
 Щедрий вечір, матінка його.
 – Хто ж тебе, синку, сто пісень навчив?
 Щедрий вечір, сто пісень навчив.
 – Любило мене аж три дівоньки,
 Щедрий вечір, аж три дівоньки.
 Одна любила – пісень навчила,
 Щедрий вечір, пісень навчила.
 Друга любила – коня купила,
 Щедрий вечір, коня купила.
 Третя любила, шаблю купила,
 Щедрий вечір, шаблю купила.

*с. Ржищів Горохівського району
 Волинської області*

А дзвін дзвонить, місяць сходить

А дзвін дзвонить, місяць сходить,
Щедрий вечір, добрий вечір*.
 Там Василько овес косить.
 Овес косить, коням носить.
 Їжте, коні, з росонькою,
 Бо поїдем в три доріжки.
 Одна доріжка – до батенька.
 Друга доріжка – до матінки.
 Третя доріжка – до милої,
 До милої чорнобривої.

*с. Старий Почаїв Кременецького району
 Тернопільської області.*

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ішов Івасьо рано з косою

Ішов Івасьо рано з косою, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Прийшла до него матінка его, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Иди, Івасю, на сніданейко, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Покоса дійду, снідати піду, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Ішов Івасьо рано з косою, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Прийшов до него батейко его, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Иди, Івасю, на сніданейко, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Покоса дійду, снідати піду, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Ішов Івасьо рано з косою, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Прийшла до него миленька его, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Иди, миленький, на сніданейко, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.
 Покоса дійшов, снідати пішов, бриніла,
 Бриніла коса коло покоса раненько.

*с. Забужжя Сокальського району
 Львівської області*

Косив Василько шовкову траву зраненька

Косив Василько шовкову траву зраненька,
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 Прийшла до него матінка його зраненька,
 Бриніла коса коло покоса стихенька
 – Василю, сину, іди додому зраненька.
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 – А я не піду. Покоса дійду, зраненька.
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 Прийшов до него батенько його зраненька,
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 – Василю, сину, іди додому зраненька.
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 – А я не піду. Покоса дійду, зраненька.
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 Прийшла до него миленька його зраненька,
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 – Василю, милий, іди додому зраненька.
 Бриніла коса коло покоса стихенька.
 Покоса дійшов, додому пішов зраненька,
 Бриніла коса коло покоса стихенька.

*с. Мукані Радехівського району
 Львівської області*

Там на травці, на муравці

Там на травці, на муравці,
Щедрий вечір, добрий вечір*.
 Там Мішуньо сіно косить,
 Сіно косить, коню носить.
 Ой їж, коню, з росонькою,
 Буде тобі три дороги.
 Перша дорога – до батенька.
 Друга дорога – до матінки.
 Третя дорога – до дівчини.
 До батенька – по шапочку.
 До матінки – по сорочку.
 До дівчини – по хусточку.

*с. Старий Почаїв Кременецького району
 Тернопільської області*

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой рано, рано Василько устав

Ой рано, рано Василько устав,
 Святий вечір, Василько устав.
 Василько устав, звунком зазвунив,
 Святий вечір, звунком зазвунив.
 Звунком зазвунив, батенька збудив,
 Святий вечір, батенька збудив.
 Вставай, батеньку, коню убрік дай,
 Святий вечір, коню убрік дай.
 Коню убрік дай, коня напувай,
 Святий вечір, коня напувай.
 Бо поїдемо за сине море,
 Святий вечір, за сине море.
 За сине море, на жовтий пісок,
 Святий вечір, на жовтий пісок.
 Купим матьонці біленький платок,
 Святий вечір, біленький платок.
 Матьонці – платок, систринці – вінок.
 Святий вечір, систринці – вінок.
 За тими словами бувай здоровий,
 Святий вечір, бувай здоровий.
 Бувай здоровий, красний паничу,
 Святий вечір, красний паничу.
 Красний паничу, молодий Васильку,
 Святий вечір, молодий Васильку.

*с. Ліски Володимир-Волинського району
 Волинської області*

Йваночко ходив, коника водив

Йваночко ходив, коника водив,
 Коника водив, з конем говорив:
 – Ой, коню, коню, ти порадо моя,
 Та порадь ти мене, та продав я тебе
 За малую ціну, а сто червінців.
 – Молодець Іваночко, не продавай мене,
 Не продавай мене, спогадай на себе.
 Та чи ти не забув, як у війську був,
 Як ми з тобою билися з ордою,
 Та як же за нами турки влягали,
 Та не самі турки, пополам з татарами.
 Та догнали ж о нас та на тихий Дунай,
 К тихому Дунаю та крутому берегу.

*с. Окорськ Локацького району
 Волинської області*

А в полі, в полі, на суходолі

А в полі, в полі, на суходолі
 Там ходило стадо коників,
 А поміж ними сиві булані.
 А ніхто коня не може зловить.
 Молодий Йванко коника зловив,
 Уловив коня та й за гривоньку.
 Закинув кожечку на спионьку
 Та поїхав він в нові городи.
 Зустрів він панів із трьох городів.
 Перший пан каже: – То місяць сяє.
 Другий пан каже: – Сокіл літає.
 Третій пан каже: – Мій син гуляє.

*с. Лецятів Сокальського району
 Львівської області*

Ой воєн, воєн, сам Міша панєн

Ой воєн, воєн, сам Міша панєн.
Ой дай Боже, сам Міша панєн*.
 Розбив ворота, царськії злота,
 А цар виходить, коня виводить,
 Він на того коня не подивився,
 Не зняв шапочки, не поклонився.
 Ой воєн, воєн, сам Міша панєн.
 Розбив ворота царськії злота.
 А цар виходить, дочку виводить.
 Він на ту дочку та й подивився,
 Та й зняв шапочку і поклонився.

*с. Старий Почаїв Кременецького району
 Тернопільської області*

*Рефрен та другий піввірш повторюються після кожного рядка.

А хто світи в новій стайні

А хто світи в новій стайні?
 Там Володя коня всідлає.
 Коня всідлає при свічаді.
 А батенько його питає:
 – Куди їдиш, мій синочку?
 – За гороньку по дівоньку.
 Та горонька високая,
 Там дівчина молодая.
 Щедрий вечір, добрий вечір!

*с. Зелена Горохівського району
 Волинської області*

Ой на річці на Йордані

Ой на річці, на Йордані,
Щедрий вечір, добрий вечір*.
 Щось там світить в новій стайні.
 То Йвасьо коника сідлає,
 А матьонка вираджає:
 – Куди їдеш, мій синочку?
 – За гороньку по дівоньку.
 Там дівонька багатая,
 В неї коса золотая.

*с. Вербень Демидівського району
 Рівненської області*

---

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Що то світить й ув новій стаєньці?

Що то світить й ув новій стаєньці?

Щедрий вечір, святий вечір*.

Там Василько коника сідлає.

Йму батенько присвічує.

– Кудя їдиш, мій синочку,

– За гуроньку пу дівоньку.

– Ой ни бире тої, шо в курчмі гуляє,

Тилько бире тої, шо в полі на жневі,

Шо в полі на жневі, на широкій неві.

Шо за наю жминучке частенько.

Жминучке частенько, снопики густенько,

А купоньки в три радоньки.

с. Бужанка Іваницького району

Волинської області

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой рано, рано куроньки піють

Ой рано рано куроньки піють,

Святий вечор, куроньки піють.

Як ще найраніш Андрейко устав,

Святий вечор, Андрейко устав.

Андейко устав, у дзвін подзвонив,

Святий вечор, у дзвін подзвонив.

У дзвін подзвонив, браття побудив,

Святий вечор, браття побудив.

– Вставайте, браття, щонайраніше,

Святий вечор, щонайраніше.

Беріте коней найвороніших,

Святий вечор, найвороніших.

Та й поїдемо на польованне,

Святий вечор, на польованне.

Заполюємо лося, ведмедя,

Святий вечор, лося, ведмедя.

Й лося, ведмедя, дикого вепра,

Святий вечор дикого вепра.

Лося, ведмедя й на весіллячко,

Святий вечор, на весіллячко.

Дикого вепра на гуляннячко,

Святий вечор, на гуляннячко.

Не того вепра да й не дикого...

с. Боратин (Веселе) Луцького району

Волинської області

Там на ріці, на Йордані

Там на ріці, на Йордані
 Пливе човник мальований
 А в тім, а в тім човниченьку
 Сидить Івась-паниченько.
 Сидить, сидить, листи пише,
 До матінки відписує.
 Продай, мамо, сиві воли,
 Викупи мя із неволі.
 Я не буду продавати,
 І не буду викупляти.
 Там на ріці, на Йордані
 Пливе човник мальований,
 А в тім, а в тім човниченьку
 Сидить Івась-паниченько.
 Сидить, сидить, листи пише,
 До батенька відписує.
 Продай, тату, сиві воли,
 Викупи мя із неволі.
 Продав тато сиві воли,
 Викупив його з неволі.

*с. Розжалів, Радехівського району
 Львівської області*

Там у Львові на ганечку

Там у Львові на ганечку
 Сидить Іась на кріслечку,
 Пише листи дрібнії.
 Пише, пише й малює,
 До батька посилає.
 Ой, батенько, відкупи мі,
 Сто долярів положи мі,
 Сто долярів положи мі.
 Із неволі викупи мі.
 А батенько ручки ломить,
 Сто долярів не положить.
 А миленька добра була,
 Сто долярів положила,
 Сто долярів положила,
 Із неволі викупила.

*с. Забужжя Сокальського району
 Львівської області*

ЩЕДРІВКИ ДОЧКАМ

Ой у полі криниченька

Ой у полі криниченька,
 Коло неї пшениченька,
 Щедрий вечір, дорий вечір*.
 Там Маруся пшеничку жала,
 В ту криничку заглядала.
 В ті криниці є три раді.
 Перша рада – місяць ясний.
 Друга рада – сонце ясне.
 Третя рада – зорі ясні.
 Місяць ясний – сам господар.
 Сонце ясне – господиня.
 Зорі ясні – їхні діти.
 Посідали кругом стола,
 Їдять кутю пшеничную,
 А п'ють воду криничную.

*с. Пляшева Радивилівського району
 Рівненської області*

*Рефрен повторюється після кожної дворядкової строфи.

Ой у полі криниченька

Ой у полі криниченька,
Щедрий вечір, святий вечір*.
 Там хулодна водиченька.
 Там дівчина воду брала
 В ту криницю заглядала.
 Побачила три радості.
 Перша радість – місяць ясний,
 Друга радість – сонце ясне.
 Третя радість – зорі ясні.
 Місяць ясний – то господар,
 Сонце ясне – гуспудиня,
 Зорі ясні – то їх дітки.
 Сидять собі куля стола.
 Кіля його – жуна його,
 Куля неї – дітки єї.
 Їдять кутю пшаничную,
 П'ють вудицю студеную.

*с. Ощів Горохівського району
 Волинської області*

*Рефрен повторюється після кожної дворядкової строфи.

В райськiм садочку росла лелiя

В райськiм садочку росла лелiя.
Хто ж її садив? Панна Марiя.
Як садила, так садила,
Лелiйочка ся розвила,
Красна лелiя, красна лелiя.
Прийшла до неї матiнка єї:
– Дай ми, Марiє, листок лелiї.
– Не дам, не дам нi листочка,
Бо ми всохне лелiйочка,
Красна лелiя, красна лелiя.
Прийшов до неї батенько єї:
– Дай ми, Марiє, листок лелiї.
– Не дам, не дам нi листочка,
Бо ми всохне лелiйочка,
Красна лелiя, красна лелiя.
Прийшов до неї батенько єї:
– Дай ми, Марiє, листок лелiї.
– Не дам, не дам нi листочка,
Бо ми всохне лелiйочка,
Красна лелiя, красна лелiя.
Прийшла до неї сестричка єї:
– Дай ми, Марiє, листок лелiї.
– Не дам, не дам нi листочка,
Бо ми сохне лелiйочка,
Красна лелiя, красна лелiя.
Прийшов до неї миленький єї:

– Дай ми, Марiє, листок лелiї.
– Ой дам, ой дам хоч листочок,
Бо мiй, бо мiй коханочок,
Красна лелiя, красна лелiя.

*с. Литовеж Iаницького району,
Волинської області*

Ой в ліску, ліску на жовтім піску

Ой в ліску, ліску на жовтім піску,
Щедрий вечір, на жовтім піску.
Пава ходила, пір'я губила,
Щедрий вечір, пір'я губила.
Оля ходила, пір'я збирала,
Щедрий вечір, пір'я збирала.
Пір'я збирала, в фартушок клала,
Щедрий вечір, в фартушок клала.
Прийшов до неї миленький єї,
Щедрий вечір, миленький єї.
— Мила Олюню, дай ми пір'єчко,
Щедрий вечір, дай ми пір'єчко.
— Зачекай, милий, най порахую,
Щедрий вечір, най порахую.
Пурахувала, всі єму дала,
Щедрий вечір, всі єму дала.

*с. Забужжя Сокальського району
Львівської області*

Ой в ліску, на жовтім піску

Ой в ліску, на жовтім піску,
Щедрий вечір, на жовтім піску.
Там пава ішла, пір'є губила,
Щедрий вечір, пір'є губила.
Там Ганнуся ішла, пір'є зирала,
Щедрий вечір, пір'є збирала.
Пір'є збирала, в фартушок клала,
Щедрий вечір, в фартушок клала.
В фартушок клала, віночок плела,
Щедрий вечір, в віночок плела.
Сплела віночок, пішла в таночок,
Щедрий вечір, пішла в таночок.
А за цім словом, бувай здорова,
Щедрий вечір, бувай здорова.
Бувай здорова, красная панна,
Щедрий вечір, красная панна.
Красная панна, панна Ганнуся,
Щедрий вечір, панна Ганнуся.

*с. Ліпа Дубенського району
Рівненської області*

Ой в ліску, в ліску, по жовтім піску

Ой в ліску, в ліску, по жовтім піску,

Щедрий вечір, по жовтім піску*.

Пава ходила, пір'я губила,

Колюня панна пір'я збирала,

Пір'я збирала, в фартушок клала.

З фартушка брала, віночок плела.

с. Зелена Горохівського району

Волинської області

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой в ліску, в ліску, на жовтім піску

Ой в ліску, в ліску, на жовтім піску,

Ой дай Боже, на жовтім піску*.

Там пава ходила, пір'я губила,

Мар'яна ходила, пір'я збирала.

Пір'я збирала, в фартушок клала.

З фартушка брала, віночок плела.

Віночок сплела, в таночок пішла.

с. Старий Почаїв Кременецького району

Тернопільської області

---

*Рефрен та другий піввірш повторюються після кожного рядка.

Ой ліском, ліском, жовтеньким піском

Ой ліском, ліском, жовтенькім піском,
Щедрий вечір, жовтенькім піском*.

Ходила пава, пір'я збирала,
 Пір'я збирала, в фартушок клала.
 З фартушка брала, віночок плила.
 Віночок плила, у танок пішла.
 Приходи по ню сестронька її:
 – Ой, Маню, сестро, іди додому.
 – Зараз я піду. Хай танець дойду,
 Танчика дуйшла, у другий пішла.
 Приходи по ню братинько її:
 – Ой, Маню, сестро, іди додому.
 – Зараз я піду, хай танець дойду.
 Танчика дуйшла, у третій пішла.
 Приходи по ню батенько її:
 – Ой, Маню, доню, іди додому.
 – Зараз я піду, хай танець дойду.
 Танчика дійшла, дудому пішла.

*с. Шнирів Бродівського району
 Львівської області*

* Рефрен та другий піввірш повторюються після кожного рядка.

Ой в саду, в саду пава ходила

Ой в саду, в саду пава ходила,
Святий вечір, пава ходила*.
 Пава ходила, пір'я ронила.
 Ой за павою красная панна,
 Красная панна, молода Олконя.
 Пір'я збирала, в фартушок клала.
 З фартушка брала, віночка сплела.
 Сплела віночок, пішла в таночок.
 Бувай здорова, красная панно,
 Тії святочка святкуй здорова.
 Святий вечір, молода Олконю,
 Святкуй здорова.

*с. Ліски Володимир-Волинського району
 Волинської області*

* Рефрен та другий піввірш повторюються після кожного рядка.

В Вущатині на вигоні

В Вущатині на вигоні
Щедрий вечір, добрий вечір*.

Там стуяла биризонька.
 На тій биризонці золота росонька.
 Де й взялася красна панна,
 Красна панна, молода Марія.
 Ту росоньку пострясала,
 У рушничок зав'язала.

*с. Воцятин Володимир-Волинського району
 Волинської області*

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Стуїть верба гуллєстая

Стуїть верба гуллєстая,
Рожо ж муя чирвоная!*
 На ній роса злудєстая.
 Прилетіли райські птахи,
 Тую росу пustrасали.
 Красна панна – мулуда Мариня
 Тую росу позбирала.

*с. Бужанка Іваницького району
 Волинської області*

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой різком, різком, да жовтим піском

Ой різком, різком да жовтим піском,
 Святий вечір, да жовтим піском.
 Пава ходила, пір'я губила,
 Щедрий вечір, пір'я губила.
 Галя худила, пір'я збирала.
 Пір'я збирала, фартушок клала.
 З фартушка брала, віночок плела.
 Сплила віночук, пішла в таночук.

*с. Фусів Сокальського району
 Львівської області*

Ой там по гороньках сніженьки лежать

Ой там по гороньках сніженьки лежать,
Ой дай Боже, сніженьки лежать*.
 Там по долинах річеньки бринять,
 Там по городах мак процвітає.
 Пішла Оленка, вирвала квітку з макового цвітку.
 Принесла й матінці своїй.
 Матінко моя, коб я така,
 Коб я така, як квітка тая.
 То я б ходила по Божій горі,
 То я б носила золоті ключі.
 Я б одмикала панської скрині,
 То я б платила сьому по тому,
 А щедрівникам по золотому.

*с. Старий Почаїв Кременецького району
 Тернопільської області*

* Рефрен та другий піввірш повторюються після кожного рядка.

Ластівонька прилітає

Ластівонька прилітає,
 До віконця припадає.
 Встань, Ганусю, ранесеньку,
 Чиши косу дрібнесеньку,
 Бу приїдуть кавалери
 На зальоти та й ду тебе.
 Кавалери приїжджають,
 А паничі від'їжджають,
 Кавалери п'ють горілку,
 А паничі бируть дівку.
 Вінчую тебе, молода Ганусю,
 Вінцем-барвінцем,
 Хорошим мулудцем.
 Щоб ти той рік провудила,
 А на другий рік
 З мужем худила.
 Слава Богу, Ісусу Христу.

*с. Шнирів Бродівського району
 Львівської області*

Прала Гануся шовкові хуста на леду

Прала Гануся шовкові хуста на леду,
Ой там на леду, при студеній криниці*.
 Прала ж вона, прала, хусточку згубила, на леду.
 Побігла ж вона аж до матінки, на леду.
 Матінко, іди, хусточку мі знайди, на леду.
 Матінка прийшла, хусточки не знайшла, на леду.
 Побігла ж вона аж до батенька, на леду.
 Батеньку, іди, хусточку мі знайди, на леду.
 Батенько прийшов, хусточку не знайшов, на леду.
 Побігла ж вона аж до сестроньки, на леду.
 Сестронько, іди, хусточку мі знайди, на леду.
 Сестронька прийшла, хусточку не знайшла, на леду.
 Побігла ж вона аж до миленького, на леду.
 Миленький, іди, хусточку мі знайди, на леду.
 Миленький прийшов, хусточку ізнайшов, на леду.

*с. Ванів Сокальського району
 Львівської області*

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Прапа Галюня хустки на льоді

Прапа Галюня хустки на льоді,
Ой на льоді, на бистрій воді, Дунаю*.
 Хустки перучи, згубила ключі.
 – Батеньку, іди, ключики знайди на льоді.
 Батенько пішов ключів не знайшов на льоді.
 – Магінко, іди, ключики знайди на льоді.
 Магінка пішла, ключів не знайшла на льоді.
 – Сестронько, іди, ключики знайди на льоді.
 Сестронька пішла, ключів не знайшов на льоді.
 – Браточку, іди, ключики знайди на льоді.
 Браточко пішов, ключів не знайшов на льоді.
 – Миленький, іди, ключики знайди на льоді.
 Миленький пішов, ключики знайшов на льоді.

*с. Вербень Демидівського району
 Волинської області*

Пасла Ганнуся чотири воли в ялині

Пасла Ганнуся чотири воли в ялині,
 Гей же, в ялині при зелененькій дубині.
 Волики пасла, хусточку зняла в ялині,
 Гей же, в ялині при зелененькій дубині.
 Хусточку зняла, воли згубила в ялині,
 Гей же, в ялині при зелененькій дубині.
 – Іди, миленький, воли шукати в ялині,
 Гей же, в ялині при зелененькій дубині.
 Миленький пішов, волики знайшов в ялині,
 Гей же, в ялині при зелененькій дубині.
 Дай тобі, Боже, щастя-здоров'я в ялині,
 Гей же, в ялині при зелененькій дубині.

*с. Мукані Радехівського району
 Львівської області*

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Рясна, рясна калина в лузі

Рясна, рясна калина в лузі,
Щедрий вечір, добрий вечір*.
 Красна, красна Ганнуся в мамі.
 В сіни вийшла – засвітила,
 Три паничі поллюбила.
 Один панич із Кракова.
 Другий панич із Львова.
 Третій панич із Почайна.
 Краківському відказала,
 А в львівського перстень взяла,
 З почаївським шлюб узяла.

*с. Старий Почаїв Кременецького району
 Тернопільської області*

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой рано, рано куроньки піють

Ой рано, рано куроньки піють,
 Святий вечор, куроньки піють.
 А ще найраніш Таньочка встала,
 Святий вечор, Таньочка встала.
 Таньочка встала, косу чесала,
 Святий вечор, косу чесала.
 Косу чесала, двир замитала,
 Святий вечор, двир замитала.
 Прийшло до її три женишеньки,
 Святий вечор, три женишеньки.
 Три женишеньки, всі молодчики,
 Святий вечор, всі молодчики.
 Та й усі стали з кіньми под сіньми,
 Святий вечор з кіньми под сіньми.

*с. Боратин (Веселе) Луцького району
 Волинської області*

Ой ясна красна на небі зірка

Ой ясна красна на небі зірка,
 А ще красніша Наталка-дівка.
 По воду ішла – як зора зійшла.
 Ішла з водою разом з зорою.
 Ввійшла в сінечка – сінечка сяють,
 Ввійшла в світлоньку – всі слуги встають.
 Всі слуги встають, шапки знімають.
 Шапки знімають, її питають:
 – Чи ти царівна, чи королівна?
 – Я не царівна, не королівна,
 Я панночка, батькова дочка.
 А за цим словом бувай здорова,
 Красна панночко ще й Наталочко.

*с. Вовківчики Шепетівського району
 Хмельницької області.*

За горою дві зозуленьки кувало

За горою дві зозуленьки кувало,
 Третя Марися при доріженьці ми брала.
 Світи, місяцю, яри, долини ясененько,
 Щоб мені було аж до батенька видненько.
 Ой по видненько чи не видненько не дбаю,
 Свого батейка по голосочку пізнаю.
 За горою дві зозуленьки кувало,
 Третя Марися при доріженьці ми брала.
 Світи, місяцю, яри, долини ясененько,
 Щоб мені було аж до матінки видненько.
 Ой по видненько чи не видненько не дбаю,
 Свою матінку по голосочку пізнаю.
 За горою дві зозуленьки кувало,
 Третя Марися при доріженьці ми брала.
 Світи, місяцю, яри, долини ясененько,
 Щоб мені було аж до сестрички видненько.
 Ой по видненько чи не видненько не дбаю,
 Свою сестричку по голосочку пізнаю.
 За горою дві зозуленьки кувало,
 Третя Марися при доріженьці ми брала.
 Світи, місяцю, яри, долини ясененько,
 Щоб мені було аж до миленького видненько.
 Ой по видненько чи не видненько не дбаю,
 Свого миленького по голосочку пізнаю.

*с. Забужжя Сокальського району
 Львівської області*

Ой яка красна в лузі калина

Ой яка красна в лузі калина,
Святий вечір, щедрий вечір*.
 А ще гарніша ваша Галина.
 Вона до церкви наражалася,
 У гарне плаття Галя вбралася.
 До церкви пішла, як зора зійшла,
 А в церкві стоїть, як тая вишня.
 Ой яка гарна ваша Галина,
 І така ж гарна ваша родина.

*с. Перекалі Демидівського району
 Рівненської області*

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

ТРАВЕСТИЙНІ ЩЕДРІВКИ

Василева мати пішла когутати

Василева мати пішла когутати
 На нове літо.
 Роди, Боже, жито, жито й пшеницю
 І всяку пашницю,
 Курам, гусям половицю,
 А корові – соломицю.
 Господарю на яйце,
 Господині на пірце.
 А як мало – дайте сало.

*с. Забужжя Сокальського району
 Львівської області*

Світи, зірко золотая

Світи, зірко золотая,
Тут Оксанка молодая.
Ти, Оксанко, ти хороша,
Привітай нам доста грошей.
Ок-са-но!

*с. Заболоття Сокальського району
Львівської області*

Щедрик-ведрик, дай варенік

Щедрик-ведрик, дай варенік,
Грудку кашкі, кільце ковбаскі,
Ковбаса впала, дай кусок сала.
Щедрівочка щедрувала,
Під оконцем заглядала:
«Чи ти, тітко, наварила?
Чи ти, тітко, напекла?
Принеси до вікна.»

*с. Дорогиничі Локацького району
Волинської області*

Щедрик, щедрик, дайте вареник

Щедрик, щедрик, дайте вареник,
Грудочку кашки, кільце ковбаски,
Як буде мало, дайте ще сало.
А як донесу, дайте ковбасу.
Давайте хутко, побіжу прудко.
Коротка свитка – вже змерзла литка.

*с. Лещатів Сокальського району
Львівської області*

Щедрівонька щедрувала

Щедрівонька щедрувала,
До віконця припадала.
Що ти, тітко, пекла,
Неси нам до вікна.

*с. Маньків Локацького району
Волинської області*

Щедрівочка щедрувала

Щедрівочка щедрувала,
Під віконце заглядала.
Що ти, тьотю, напекла,
Хутчіш все до вікна.
Пока тьотя донесла,
Щедрівочка утікла.

*с. Звиняче Горохівського району
Волинської області*

Ку-гу-гу, на новос літо

Ку-гу-гу, на новос літо.
Ку-гу-гу, роди, боже, жито.
Ку-гу-гу, жито і пшеницю,
Ку-гу-гу, всякую пашницю.
Ку-гу-гу, Василева мати,
Ку-гу-гу, пошла щедрувати.
Ку-гу-гу, нащедрувала кишок мішок,
Ку-гу-гу пішла продавати.

*с. Ліски Володимир-Волинського району
Волинської області*

Надворі чорна хмарка в'ється

Надворі чорна хмарка в'ється,
 Під вікном колядник трясеться.
 Пустіть його до хати,
 Він вам буде співати коляди.
 А в печі пиріжки кипіли,
 Там його оченьки гляділи.
 А він шпичку застругав
 По одному витягав на ставок.
 Поліз він на гору по сало.
 А він сала не дістав
 З драбиною з гори впав
 Та й вбився.

*с. Малі Дорогостай Млинівського району
 Рівненської області*

На небі чорна хмара б'ється

На небі чорна хмара б'ється,
 Під окном колядник човпеться.
 Пустіть його до хати,
 Він вам буде співати
 Коляди.
 А в горшку пирогі кипіли,
 Там його гоченьки гляділи.
 Вариною поківав,
 по їдному доставав –
 Поки було що.
 А в горшку пирогів не стало,
 Поліз він на гору по сало,
 А він сала не достав,
 Тай з драбини вниз упав –
 Забився.

*с. Ставок Луцького району
 Волинської області*

Понад наше село летіло помело

Понад наше село летіло помело,
Стукіт був, стукіт був.
Григорова голова зайнялася була
Та й горить, та й горить.
А Тетяна з radoщами носить воду пригорщами
Та й гасить, та й гасить.
Через наше сельце везено деревце,
Калину, малину, ягоду червону.
А з того деревця будується церква,
Калина, малина, ягода червона.
А в тій церковці всі дзвони дзвонеле,
Калину, малину, ягоду червону.
Всі дзвони дзвонеле і попи ходеле,
Калину, малину, ягоду червону.

*с. Забужжя Сокальського району
Львівської області*

Вижиньте бичка за воріточка

Вижиньте бичка за воріточка,
А я попасу – дайте ковбасу.
Ковбаса впала, дай, бабо, сала.
Сала припечу, од бичка втечу.

*с. Маньків Локацького району
Волинської області*

ХРИСТИЯНСЬКІ ЩЕДРІВКИ-ПСАЛМИ**В полі, в полі плужок оре**

В полі, в полі плужок оре,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на добро.

За тим плужком Господь ходить,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.

Святий Петро помагає,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.

Божа мати їсти носить,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.

Їсти носить, Бога просить,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.

Вгори, синку, цілу нивку,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.

Та й посіємо пшеничку,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір.

*с. Новокотів Луцького району
Волинської області*

В полі, полі Господь горе

В полі, полі Господь горе,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я*.
 Ой за тим плужком Господь ходить.
 Божа мати їсти носить.
 Святий Петро поганяє.
 Гори, синку, цюю нивку
 Та й посіємо пшеничку.

*с. Малі Дорогостай Млинівського району
 Рівненської області*

* Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой у полі плужок оре

Ой у полі плужок оре, щедрий.
 За тим плужком Господь ходить, щедрий.
 Святий Петро поганяє, щедрий.
 Божа мати їсти носить, щедрий.
 Їсти носить, Бога просить, щедрий.
 Гори, синку, цюю нивку, щедрий.
 Да й посіємо пшеницю, щедрий.
 З колосочка – жита бочка, щедрий.
 А з другого – жита много, щедрий.

*с. Михайлівка Локацького району
 Волинської області*

Ой у полі плужок оре

Ой у полі плужок оре
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я*.
 За тим плужком Господь ходить.
 Святий Петро поганяє.
 Божа мати їсти носить.
 Їсти носить, Бога просить.
 Ори, сину, цю ниву,
 Бо посіємо пшеничку.
 Ой уродить пшениченька
 Колосочка і снопочка,
 А снопочка, колосочка.

*с. Буяні Луцького району
 Волинської області*

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Ой сів Христос та й вечеряти

Ой сів Христос та й вечеряти,
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я*.
 Ой прийшла до нього та й Божая мати.
 Віддай, сину, райські ключі,
 Ой вчинити рай і пекло.
 Усі душі та й повипускати.
 А одної та й не випускати,
 Що не слухала батька й матір.

*с. Здовбиця Здолбунівського району
 Рівненської області*

---

*Рефрен повторюється після кожного рядка.

Вийшла Марія на круту гору

Вийшла Марія на круту гору,
 Щидрий вечір, на круту гору.
 А на тий горі церковця стоїть,
 Щидрий вечір, церковця стоїть.
 А в тий церковиці три гроби лежить.
 Щидрий вечір, три гроби лежить.
 В першому гробі – сам Ісус Христос,
 Щидрий вечір, сам Ісус Христос.
 В другому гробі – ученик його,
 Щидрий вечір, ученик його.
 З третього гробу вилетів сокіл,
 Щидрий вечір, вилетів сокіл.
 Вилетів сокіл попід небеса,
 Щидрий вечір, попід небеса.
 А ти небеса отворилися,
 Щидрий вечір, отворилися.
 І всі святії поклонилися,
 Щидрий вечір, поклонилися.

*с. Андріївка Радехівського району
 Львівської області*

Кугу-гу, Причистая мати

Кугу-гу, Причистая мати,
 Кугу-гу, пушла кугітати,
 Кугу-гу, на нове літо,
 Кугу-гу, роди, Боже, жито.
 Кугу-гу, жито і пшаницю,
 Кугу-гу, всякую пашницю.
 Кугу-гу, панна Маріянна,
 Кугу-гу, на пристолі стуяла,
 Кугу-гу, тре крежички тримала,
 Кугу-гу, а третьює кадила,
 Кугу-гу, кадетися людем.

*с. Бужанка Іваницького району
 Волинської області*

Ой там на горі є три ангели

Ой там на горі є три ангели,
Щедрий вечір, є три ангели.
Там каміння б'ють, церкву мурують,
Щедрий вечір, церкву мурують.
З трьома вікнами, з трьма банями,
Щедрий вечір, з трьма банями.
Перше віконце – яснее сонце,
Щедрий вечір, яснее сонце.
Друге віконце – ясний місяцю,
Щедрий вечір, ясний місяцю.
Третє віконце – дрібний дощичу,
Щедрий вечір, дрібний дощичу.
Чим мя похвалиш, яснее сонце?
Щедрий вечір, яснее сонце.
А як я зйду в неділю зраня,
Щедрий вечір, в неділю зраня.
То мя зрадуют діти малиї,
Щедрий вечір, діти малиї.
Діти малиї, квіти дрібнії,

Щедрий вечір, квіти дрібнії.
Чим мя похвалиш, ясний місяцю?
Щедрий вечір, ясний місяцю.
Ой як я зйду, зараз вечера,
Щедрий вечір, зараз вечера.
То мя зрадує гурман в дорожі,
Щедрий вечір, гурман в дорожі.
Гурман в дорожі, коники в возі,
Щедрий вечір, коники в возі.
Чим мя зрадуєш, дрібний дощичу?
Щедрий вечір, дрібний дощичу.
Ой як я впаду тре рази в маю,
Щедрий вечір, тре рази в маю.
То мя зрадує жито, пшениця,
Щедрий вечір, жито, пшениця.
Жито, пшениця, всяка пашниця,
Щедрий вечір, всяка пашниця.

*с. Монастирок Оглядівський Радехівського району
Львівської області*

На подвіроньку ялівець стоїть

На подвіроньку ялівець стоїть,
Щедрий вечір, ялівець стоїть.
Під тим ялівцем ангели сидять,
Щедрий вечір, ангели сидять.
Ангели сидять, радоньку радять,
Щедрий вечір, радоньку радять.
— Ой вийди, вийди, господароньку,
Щедрий вечір, господароньку.
Скажемо тобі щиру правдоньку,
Щедрий вечір, щиру правдоньку.
Дамо ми тобі три користочки,
Щедрий вечір, три користочки.
Перша користка — в твою комору,
Щедрий вечір, в твою комору.
Друга користка — в твою стодолу,
Щедрий вечір, в твою стодолу.
Третя користка — на твою ниву,
Щедрий вечір, на твою ниву.
На твою ниву таку щасливу,
Щедрий вечір, таку щасливу.

*с. Ржущів Горохівського району
Волинської області*

ЗМІСТ

Щедрівки Волині на зламі II-III тисячоліть (В. Давидюк) 3

ЩЕДРІВКИ ГОСПОДАРЕВІ

Чи є вдома пан господар?	66
Чи є вдома пан господар?	67
Чи є вдома пан господар?	68
Ой чи є, чи нема, пан господар дома?	69
Знаєм, знаєм, хто є вдома	70
Щедрий вечір, добрий вечір	71
Ластівонька прилітала	72
Прилетіла зозуленька	73
Щедрик, щедрик, щедрівочка	74
Щедрик, щедрик, щедрівочка	75
Щедрий вечір, святий вечір	76
Щедрий вечір, добрий вечір	77
Щедрий вечір, святий вечір	78
Господароньку, гречний паноньку	79
Ой дзвін дзвонить, місяць сходить	80

ЩЕДРІВКА ГОСПОДИНІ

Господиня рано встала	81
-----------------------------	----

ЩЕДРІВКИ СИНАМ

Світить їо в новій стаєнці	82
Під дубиною, під зеленою	83
Хто рано встає, тому Біг дає	84
В полі криничка травой обросла	85

А дзвін дзвонить, місяць сходить	86
Ішов Івасьо рано з косою	87
Косив Василько шовкову траву зраненька	88
Там на травці, на муравці	89
Ой рано, рано Василько устав	90
Йваночко ходив, коника водив	91
А в полі, в полі, на суходолі	92
Ой восн, восн, сам Міша панен	93
А хто світи в новій стайні	94
Ой на річці на Йордані	95
Що то світить й ув новій стаєньці?	96
Ой рано, рано куроньки піють	97
Там на ріці, на Йордані	98
Там у Львові на ганечку	99

ЩЕДРІВКИ ДОЧКАМ

Ой у полі криниченька	100
Ой у полі криниченька	101
В райськiм садочку росла лелія	102
В райськiм городі росла лілія	104
В райськiм гуродці росла лілія	105
Ой в ліску, на жовтiм піску	106
Ой в ліску, в ліску, на жовтiм піску	107
Ой в ліску, в ліску, по жовтiм піску	108
Ой в ліску, ліску, на жовтiм піску	109
Ой ліском, ліском, жовтеньким піском	110
Ой в саду, в саду пава ходила	111
В Вуцатині на вигоні	112

Стуїть верба гулlestая	113
Ой різком, різком, да жовтим піском	114
Ой там по гороньках сніженьки лежать	115
Ластівонька прилітає	116
Прала Гануся шовкові хуста на леду	117
Прала Галюня хустки на льоді	118
Пасла Ганнуся чотири воли в ялині	119
Рясна, рясна калина в лузі	120
Ой рано, рано, куроньки піють	121
Ой ясна красна на небі зірка	122
За горою дві зозуленьки кувало	123
Ой яка красна в лузі калина	124

ТРАВЕСТІЙНІ ЩЕДРІВКИ

Василева мати пішла когутати	125
Світи, зірко золота	126
Щедрик ведрик, дай варенік	127
Щедрик, щедрик, дайте вареник	128
Щедрівонька щедрувала	129
Щедрівочка щедрувала	130
Ку-гу-гу, на нове літо	131
Надворі чорна хмарка в'ється	132
На небі чорна хмара б'ється	133
Понад наше село летіло помело	134
Вижиньте бичка за воріточка	135

ХРИСТИЯНСЬКІ ЩЕДРІВКИ-ПСАЛІМИ

В полі, в полі плужок оре	136
В полі, полі Господь горе	138

Ой у полі плужок оре	139
Ой у полі плужок оре	140
Ой сів Христос вечеряти	141
Вийшла Марія на круту гору	142
Кугу-гу, Причистая мати	143
Ой там на горі є три ангели	144
На подвіроньку ялівець стоїть	146

Науково-популярне видання

ВОЛИНСЬКІ ЩЕДРІВКИ

Зібрав, упорядкував і прокоментував Віктор Давидюк

Головний редактор – *Дмитро Головенко*

Літературний редактор – *Надія Кравчук*

Технічний редактор – *Тамара Демчук*

Комп'ютерний набір і верстка – *Олена Білик*

Коректор – *Лілія Пикалюк*

В оформленні обкладинки використано світліну Ю. Бусленка

Підписано до друку 8.09.2008. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 5,4. Ум. друк. арк. 8,84.
Наклад 500 пр. Зам. 4710.

Видавництво «Волинська обласна друкарня»
43010 м. Луцьк Волинської обл., пр. Волі, 27, тел. 4-25-07, 4-25-01, 4-05-30

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 1350 від 13.05.2003 р.

Друк та палітурні роботи ВАТ «Волинська обласна друкарня»
43010, м. Луцьк. пр. Волі, 27, тел. 4-25-07, 4-15-27, 4-05-30.

B67   **Волинські щедрівки /** Зібрав, упорядкував і прокоментував
Віктор Давидюк. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2008. – 152 с.
ISBN 978-966-361-315-4

До збірника увійшли тексти, записані проф. В. Давидюком та його студентами упродовж двох останніх десятиліть ХХ та перших років ХХІ ст. На разі це найповніша добірка текстів щедрівок, зібраних на Волині. Більшу частину книги складає науковий коментар упорядника, що становить цілком самодостатнє наукове дослідження щедрівок краю.

Для науковців-фольклористів, студентів-філологів і культурологів, культурпрацівників та широкого кола читачів.

УДК 398.8
ББК 82-3(4УКР-4ВОЛ)

ISBN 978-966-361-315-4

9 789663 613154